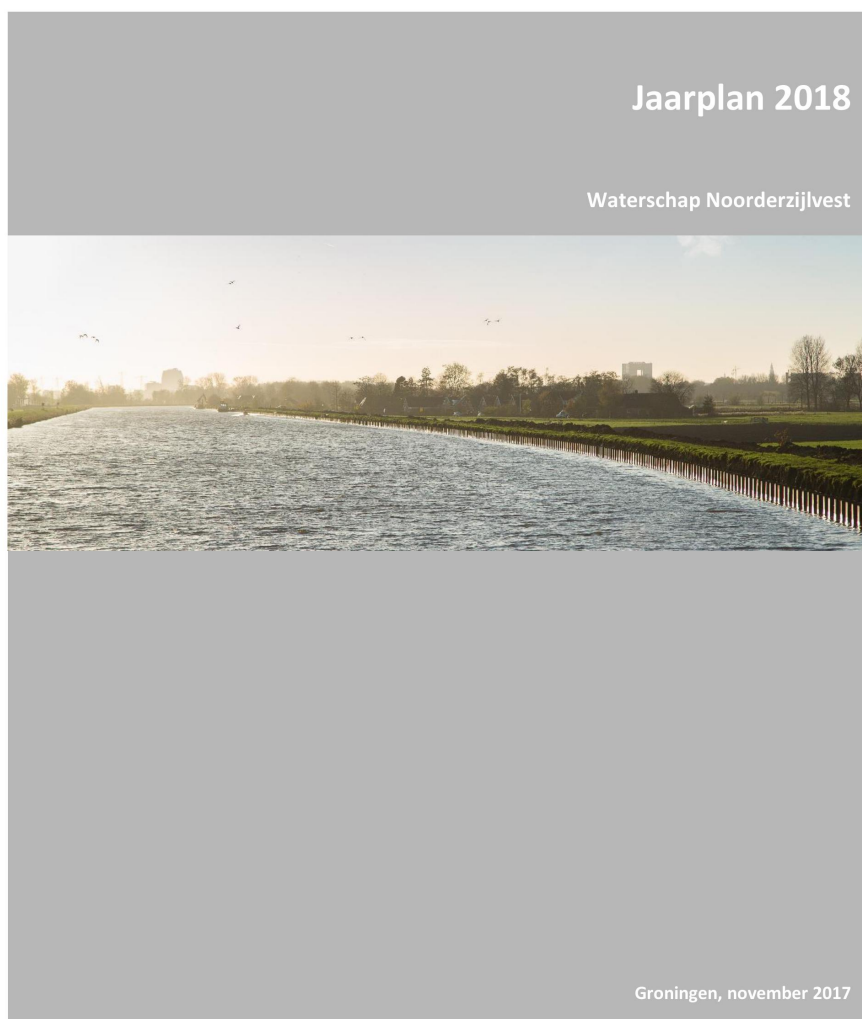

Jaarplan 2018 Waterschap Noorderzijlvest (ontwerp)

Inhoud

1.	Voorwoord	1
2.	Ontwikkelingen	3
3.	Inhoudelijke achtergronden	7
3.1	Opzet	7
3.2	Uitgangpunten	7
3.3	Vergelijking lastenontwikkeling met bestuursafspraken Bestuursakkoord Water	9
4.	Programma's	10
4.1	Samenvatting	10
4.2	Uitwerking programma's Jaarplan 2017	12
4.2.1	Programma Waterveiligheid en rampenbestrijding	13
4.2.2	Programma Voldoende en Gezond water	18
4.2.3	Programma Gezuiverd Water	24
4.2.4	Programma Water en Maatschappij	29
4.2.5	Programma Bedrijfsvoering	34
5.	Waterschapsbelastingen	39
5.1	Belastingstelsel	39
5.2	Belastingheffing	40
6.	Overige paragrafen	43
6.1	Weerstandsvermogen, reserves en voorzieningen	43
6.1.1	Bestuurlijke risico's	43
6.1.2	Bedrijfsvoeringsrisico's	44
6.1.3	Beschikbare vermogen versus omvang risico's	45
6.1.4	Reserves en voorzieningen	46
6.2	Verbonden partijen	47
6.3	Financiering	48
6.4	EMU-saldo	52
7.	Vaststellen jaarplan 2018	54
8.	Bijlagen	55
Bijlage A:	Jaarplan naar kosten- en opbrengstensoorten	56
Bijlage B:	Kostenverdeelstaat	57
Bijlage C:	Verdeling saldokosten op programma naar watersysteem en zuiveren	58
Bijlage D:	Gecomprimeerde staat van financiële vaste activa	59
Bijlage E:	Vaste schulden	60
Bijlage F1:	Overzicht investeringen per programma	61
Bijlage F2:	Overzicht voorgenomen investeringen (bestedingen) Jaarplan 2018	62
Bijlage F3:	Overzicht lopende kredieten (bestedingen) Jaarplan 2018 (B-investeringen)	67
Bijlage G:	Overzicht kengetallen Jaarplan 2018	68

1. Voorwoord

Hierbij bieden wij u het Jaarplan 2018 aan. Het jaarplan is een nadere uitwerking van de eerste jaarschijf van de Perspectiefnota 2018 – 2021. Bij dit meerjarenperspectief is de koers gecontinueerd die de vorige twee jaren is bepaald. Wel hebben we in juli 2017 een aantal bijstellingen moeten doen. Achterstanden in onder andere baggeren, onderhoud aan bruggen en in het beheer van de muskusratten populatie willen we de komende jaren inhalen. In de Perspectiefnota 2018 – 2021 hebben wij dit reeds opgenomen, en nu ook in het voorliggende jaarplan verwerkt.

Zoals bekend staan voor de komende jaren grote investeringen op stapel. De hoogste prioriteit ligt voor ons – ook in 2018 – bij het realiseren van de doelstellingen ten aanzien van de waterveiligheid. Dit betekent in 2018 een grote inzet op de versterking van onze zeedijk tussen de Eemshaven en Delfzijl. Ook de versterking van de noordelijke Eemskanaalkering is in 2018 volop in uitvoering. De realisatie van waterbergingsgebieden in het zuidelijk Westerkwartier en het vergroten van bemalingscapaciteit van gemaal Schaphalsterzijl starten in 2018.

Door opwarming van de aarde nemen wateroverlast, hitte en droogte toe. Samen met andere regionale overheden, belangenorganisaties en burgers willen we vanaf 2018 invulling en uitvoering geven aan de klimaatadaptatie om zoveel mogelijk overlast in bebouwde gebieden, landbouw- en natuurgebieden te voorkomen. Naast de inzet op waterveiligheid wordt geïnvesteerd in maatregelen voor gezond en schoon oppervlaktewater. Dit zijn maatregelen die voortvloeien uit de Kaderrichtlijn Water. Het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer is een van de instrumenten daarbij evenals het programma Gouden Gronden. Voor een goed slibverwerkingsproces worden in 2018 de filterpersen op de rwzi Garmerwolde vervangen. Al met al veel en complexe projecten die een grote kwalitatieve en kwantitatieve inzet vraagt van onze medewerkers. De verwachting is dat in 2018 ruim € 72 miljoen wordt besteed aan het uitvoeren van projecten, waarvan circa € 52 miljoen aan de versterking van de zeedijk en boezemkeringen.

Ten opzichte van het Jaarplan 2017 zijn, zoals gezegd, bijstellingen doorgevoerd in de exploitatieramingen om zo toch te kunnen voldoen aan onze taken. De exploitatielasten stijgen in 2018 met name voor het goed kunnen beheren en onderhouden van onze watersystemen (baggeren, muskusrattenbeheer, onderhoud aan waterlopen, gemalen, sluizen, stuwen en bruggen). De personeelskosten zien we, naast cao invloeden en een stijging van pensioenpremies, stijgen door de vraag naar meer en gekwalificeerd (tijdelijk) personeel.

Dit jaarplan resulteert voor onze ingezetenen in een tariefstijging van gemiddeld 1,6% (meerpersoonshuishouden met een eigen huis). Het tarief 2018 voor het zuiveren van het afvalwater daalt met behulp van inzet van onze algemene reserves met 1% ten opzichte van 2017. Het tarief voor het watersysteembeheer stijgt in 2018 voor eigenaren van ongebouwde onroerende zaken met circa 7,4%.

E.J. Luitjens
Portefeuillehouder Financiën

Waterschap Noorderzijvest in het kort

Beheergebied	:	Delen van provincie Groningen, Friesland en Drenthe
Totale oppervlakte	:	± 144.000 ha
Taken	:	Watersysteembeheer en zuiveren
Aantal gemeenten	:	22
Aantal inwoners	:	± 370.000
(betreft iedereen die in het beheergebied woont)		
Aantal ingezetenen	:	150.600
(betreft belastingplichtigen)		
Aantal vervuilingseenheden	:	417.600, waarvan huishoudens 337.100
Lengte te onderhouden zeedijk in km		74
Lengte in km te onderhouden:		
- boezemkanalen		336
- oeverbeschoeiing vijvers		52
- hoofdwatgangen		2485
- boezemkaden		491
Aantal peilgebieden		648
Aantal boezemgemalen		16
Aantal polderafvoergemalen		101
Aantal polderopvoergemalen		34
Aantal stuwen		660
Aantal inlaten		338
Aantal sluizen		30
Lengte vaarwegen in km		286
Aantal bruggen		86
Aantal zuiveringsinstallaties		13
Aantal slibontwateringsinstallaties		1
Aantal transportgemalen		110
Lengte transportleidingnet in km		401

2. Ontwikkelingen

Organisatorische ontwikkelingen

- Begin 2017 is opnieuw gekeken naar de vraag of wij onze taken nog wel goed kunnen uitvoeren. Hiervoor hebben we een kwantitatieve en kwalitatieve analyse van ons personeel uitgevoerd. De uitkomsten hiervan zijn met het algemeen bestuur gedeeld. Uit de analyse blijkt dat wij sinds 2012 ontwikkelingen zien, die vragen om meer inzet en om aanvullende kwaliteiten van onze medewerkers. Zo zien we dat er bijvoorbeeld voor de projecten versterking primaire en regionale keringen meer en andersoortig werk is gekomen. Andere ontwikkelingen die een extra inzet vragen van de organisatie zijn onder andere “zorgplicht keringen”, klimaatadaptatie, effecten implementatie omgevingswet, toenemende digitalisering, slibverwerking, energie en duurzaamheid en extra inzet voor het opstellen van peilbesluiten. Uit de uitgevoerde analyse blijkt dat we structureel van 265 formatieplaatsen toe moeten groeien naar 275 formatieplaatsen in 2021 voor de inzet op onze primaire taken watersysteembeheer en afvalwaterzuivering. In de Perspectiefnota 2018-2021 is rekening gehouden met deze geleidelijke groei. Ook de hogere kosten voor de vraag naar andere kwaliteiten van het personeel is in de Perspectiefnota opgenomen. In het voorliggende Jaarplan is rekening gehouden met een groei van drie formatieplaatsen.

Investeringsagenda: klimaatadaptatie, energietransitie en circulaire economie

- We zien de komende jaren ook ontwikkelingen in onder andere het klimaat, de energievoorziening en de oppervlaktewaterkwaliteit. Zo zullen we ons waterbeheer nog meer dan dat we nu al doen, moeten inrichten op de wijzigingen in het klimaat. De prognoses laten zien dat in de toekomst de hoeveelheid en de intensiteit van de neerslag toeneemt. In de praktijk is dat vooral in de zomermaanden reeds merkbaar, waarbij lokaal in korte tijd een grote hoeveelheid regen valt. Daarnaast zien we 's zomers watertekorten en hittestress in bebouwde gebieden. Samen met andere regionale overheden, belangenorganisaties en burgers zullen we in de komende jaren onderzoeken hoe wij zowel in bebouwde als landelijke gebieden kunnen anticiperen op deze ontwikkeling (klimaatadaptatie).
De koepels van provincies, gemeenten en waterschappen hebben aan de onderhandelaars voor het vormen van een nieuwe regering een zogenaamde landelijke investeringsagenda aangeboden waarin naast het thema ruimtelijke adaptatie, ook de thema's energietransitie en circulaire economie belangrijke onderdelen zijn. In het regeerakkoord van 10 oktober 2017 is aangegeven dat in een op te stellen bestuursakkoord met medeoverheden afspraken worden gemaakt over klimaatadaptatie. Als onderdeel van de klimaatopgave worden de afspraken uit het rijksbrede programma circulaire economie en de transitieagenda's uit het Grondstoffenakkoord uitgevoerd. Daarbij legt het kabinet een extra accent op ontwikkeling en verspreiding van kennis en best practices.
Op Prinsjesdag 2017 is door de Deltacommissaris het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie gepresenteerd. Hierin staan de acties verwoord voor een gezamenlijke aanpak.
In 2018 zullen we in beeld brengen welke ambities wij voor de komende jaren hebben, welke inzet wij gaan plegen en welke nadere onderzoeken en maatregelen wij gaan uitvoeren om de doelstellingen vanuit de ruimtelijke adaptatie, energietransitie/duurzaamheid en circulaire economie te realiseren. In dit jaarplan zijn nog geen (uitvoerings)maatregelen opgenomen die mogelijk uit deze onderzoeken voortvloeien. In ons huidig beleid werken we al volop aan klimaatadaptatie. In dit jaarplan zijn (reeds in gang gezette) maatregelen ten behoeve van klimaatadaptatie (Droge Voeten 2050, kadeversterking, waterbergingsgebieden, gemalen) en duurzaamheid opgenomen. Samenwerking in de regio met gemeenten, provincies, buurwaterschappen en andere partners moet er toe leiden dat we de gezamenlijke doelstellingen halen.

Primaire keringen

- In kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) zijn prioriteiten gesteld in de te nemen maatregelen aan de primaire keringen in Nederland. Voor het beheergebied van Noorderzijvest wordt de verbetering van de zeekering tussen de Eemshaven en Delfzijl ter hand genomen. De daadwerkelijke uitvoering is gestart. De afronding is voorzien in 2020. De maatregelen om de eventuele effecten van aardbevingen te voorkomen blijken veel minder groot dan eerst werd aangenomen. De voorbereidende werkzaamheden voor de verbetering van de Lauwersmeerdijk zijn in 2017 gestart. Gelet op de omvang van deze projecten vraagt dit veel inzet van onze medewerkers in de komende jaren.

Regionale keringen

- Er wordt volop gewerkt aan de aanpak en verbetering van onze regionale keringen, al dan niet gecombineerd met de realisatie van nieuwe waterbergingsgebieden. De uitvoering van maatregelen langs het Eemskanaal lopen reeds vanaf 2014. Naar verwachting wordt in de jaren 2018 en 2019 nog volop gewerkt aan de versterking van de kade langs het Eemskanaal. De uitvoering van de kadeversterking rond de stad Groningen vindt vanaf 2017 plaats. Evenals bij de primaire keringen geldt ook voor de regionale keringen dat deze grote projecten veel inzet vragen van onze medewerkers in de komende jaren.

Aardbevingen ten gevolge van aardgaswinning

- Door aardgaswinning in Groningen vindt bodemdaling plaats. De mogelijke negatieve effecten hiervan op de waterhuishouding worden voorkomen door het realiseren van waterhuishoudkundige werken, zoals de bouw van gemalen. De kosten hiervan worden gedekt vanuit het bodemdalingsfonds. De komende jaren vindt een inhaalslag plaats in het opstellen en actualiseren van peilbesluiten in bodemdalingsgebieden. Naast bodemdaling veroorzaakt de gaswinning ook aardbevingen. Deze bevingen komen per jaar veelvuldig voor en hebben tot nu toe een kracht die op de schaal van Richter laag is. Negatieve effecten van deze aardbevingen op de waterhuishoudkundige infrastructuur zijn in de afgelopen jaren dan ook beperkt. Aardbevingen met een kracht tot mogelijk 5, vergroten het risico op het disfunctioneren van onze waterhuishoudkundige infrastructuur. Dijken, kaden, gemalen, rwzi's en persleidingen kunnen schade ondervinden en in het ergste geval uitvallen of bij dijken, doorbreken, met alle negatieve gevolgen van dien. Grote investeringen worden gedaan in de versterking van boezemkeringen en de zeedijk, waarbij deze keringen tevens aardbevingsbestendig worden gemaakt. Voor de werkzaamheden aan de primaire kering Eemshaven – Delfzijl is bekend wat de maatregelen zijn om de dijk aardbevingsbestendig te maken en de veiligheid voor onze ingelanden te waarborgen. Hierover zijn afspraken gemaakt met het ministerie van Economische Zaken en de NAM. Discussies en besprekingen over de investeringen in aardbevingsbestendigheid hebben veel energie en tijd gekost. Het heeft de beperkte ruimte die er was in de planningen eruit gehaald.

Muskusrattenbeheer

- Ondanks een sterke afname van het aantal muskusratten in de laatste jaren, worden in ons beheergebied nog altijd verreweg de meeste ratten van Nederland gevangen. Om te komen tot een "in control" situatie vindt vanaf september 2017 een extra intensivering plaats van het muskusrattenbeheer. Deze extra intensivering wordt ook in 2018 gecontinueerd waardoor we naar verwachting in 2021 op het beheersbare doel van 0,15 vangsten per kilometer watergang komen. Aan de hand van de vorderingen in het muskusrattenbeheer wordt bekeken in hoeverre de intensivering kan worden afgebouwd.

Waterzuivering en slibverwerking

- De (technische) ontwikkelingen op het gebied van waterzuiveren en slibverwerking zijn groot. Door deze ontwikkelingen bekijken we in 2018 opnieuw welke keuze wij moeten gaan maken omtrent de toekomstige afvalwaterzuivering in het Westerkwartier. Een zelfde heroverwegingsproces zullen we doorlopen aangaande de meest duurzame en efficiënte vorm van slibdroging, al dan niet door middel van ultra lage temperatuur droging (ULTD).

Landelijk zien we dat de aanwezigheid van medicijnresten in grond- en oppervlaktewater toeneemt. Met andere overheden en organisaties wordt bekeken in hoeverre het voorkomen kan worden dat medicijnresten in het grond- en oppervlaktewater terecht komen. Ons waterschap is betrokken bij het Reitdiep, fase 3, een woningbouwlocatie in het Noordwesten van de stad Groningen. Deze locatie is op dit moment in ontwikkeling. Deze woonwijk wordt, evenals 20 jaar geleden is gebeurd in de wijk Drielanden (Lewenborg), zo ecologisch en duurzaam mogelijk ingericht. Dit betekent dat er ook een innovatief systeem voor afvalwaterinzameling wordt aangelegd. Het grijze water wordt ter plekke verwerkt en het zwartewater en GF-afval wordt gezamenlijk afgevoerd en verwerkt. Ons waterschap is gevraagd de verwerking hiervan voor een nog vast te stellen periode te organiseren.

Omgevingswet

- Halverwege 2021 wordt de Omgevingswet van kracht. De Omgevingswet moet zorgen voor een integrale benadering van de leefomgeving en de besluitvorming over projecten versnellen en verbeteren. De wet stelt hoge eisen aan de samenwerking in de keten van overheden. Omgevingsvisies en –plannen van derden worden gezamenlijk ontwikkeld. Dit vraagt om afstemming over de wijze van samenwerken. Als waterschap willen we in een vroegtijdig stadium met al onze ketenpartners om tafel om te zorgen dat onze doelen in de visies en plannen integraal worden opgenomen. Daarbij dient de participatie met de samenleving te worden ingevuld. Participatie kan opgevat worden als de dialoog tussen initiatiefnemer en betrokken particulieren, overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Dit vraagt om een houding die oplossingsgericht is vanuit dienstverlening en minder toetsend vanuit het bevoegde gezag. De Omgevingswet vraagt, vanuit de maatwerk gedachte, aan de overheidsorganisaties om het onderdeel participatie zelf uit te werken. De Omgevingswet vraagt van het waterschap om medewerkers met een brede inhoudelijke scope en aanvullende competenties zoals samenwerkingsgericht. Daarnaast heeft de invoering van de wet een grote impact op de digitalisering. De digitale ondersteuning van de Omgevingswet moet ervoor zorgen dat de overheidsinformatie over de fysieke leefomgeving met “één klik op de kaart” te gebruiken is door een initiatiefnemer. Met de invoering van de Omgevingswet moet een deel van deze informatie al op orde en ontsloten zijn. In 2024 moet de digitale ondersteuning volledig zijn doorgevoerd.

Kaderrichtlijn Water

- Het maatregelenplan voor de tweede periode van de Europese Kaderrichtlijn Water (van 2016 tot en met 2021) is in 2015 vastgesteld. Bij de vaststelling van de perspectiefnota 2016-2019 is besloten de eerste jaren van de Kaderrichtlijn Water (KRW)-periode minder projecten te realiseren en in de laatste jaren meer (prioritering). Bij de uitwerking van de Perspectiefnota is hier rekening mee gehouden. In 2018 wordt naast de inrichting van natuurvriendelijke oevers gestart met de uitvoering van KRW-maatregelen in en om het Paterswoldsemeer en in het Zuidelijk Westerkwartier. Binnen de doelstellingen vanuit de Kaderrichtlijn Water wordt de komende jaren met medeoverheden en de landbouwsector invulling gegeven aan het Deltaprogramma Agrarisch Waterbeheer (DAW) en het programma Gouden Gronden. Met de provincies is een regeling opgesteld, waarbij te ontvangen POP3 gelden voor KRW-maatregelen, voor een bepaald deel worden gebruikt voor de uitvoering van DAW-maatregelen in de jaren 2017-2021. Bij het opstellen van dit jaarplan is hier rekening mee gehouden. Vanaf 2018 zullen vanuit de landbouwsector emissiereducerende maatregelen getroffen worden.

Financieel-economische ontwikkelingen

- Deze bestuursperiode staat Noorderzijlvest voor grote investeringen, met name op het gebied van de waterveiligheid (keringen, waterbergingen, gemalen). Deze zullen leiden tot een toename van de schuldenlast. Gelet op de hoogte van de schuldpositie vraagt dit om het maken van scherpe keuzes waar het gaat om investeringen. Met de uitvoering van de investeringen halen we de doelen zoals gesteld in het waterbeheerprogramma en bestuursakkoord. De schuldenlast zal naar verwachting in

10 jaar oplopen naar maximaal € 250 miljoen. Dit bedrag wordt als kader aangehouden voor de komende jaren.

- In dit Jaarplan is rekening gehouden met het op 1 januari 2018 operationeel zijn van het Noordelijk Belastingkantoor. Een belastingkantoor voor de waterschappen Hunze en Aa's, Fryslân en Noorderzijlvest en de gemeente Groningen.
- Per 1 januari 2016 zijn overheden vennootschapsbelastingplichtig. Dit betekent dat overheden vanaf 1 januari 2016 over de (eventuele) winst, die ze behalen met activiteiten die concurreren met de markt, in principe vennootschapsbelasting (VPB) betalen (25% vanaf € 200.000 winst, daaronder 20%). De Unie van Waterschappen ondersteunt de waterschappen hierbij en onderhoudt de contacten met de belastingdienst. In het vierde kwartaal van 2018 wordt de aangifte over het jaar 2017 opgesteld. De invoering van de nieuwe regelgeving heeft, voor zover we nu in kunnen schatten, voor het waterschap geen grote financiële gevolgen.
- In 2017 zijn de pensioenpremies gestegen, dat betekent ook voor 2018 hogere personeelslasten dan dat we bij de perspectiefnota voor het jaar 2018 hadden berekend. De cao-onderhandelingen tussen de werkgever en de vakbonden lopen nog. De huidige cao liep tot 1 januari 2017. Zowel in het jaarplan 2017 als in het jaarplan 2018 hebben we een stijging van de cao en premies opgenomen van in totaal 3,5% ten opzichte van 2016. Mogelijk dat deze aanname van een stijging van de personeelslasten te laag is.
- In opdracht van de Unie van Waterschappen vindt er een onderzoek plaats naar eventuele wijzigingen in het belastingstelsel (Commissie Aanpassing Belastingstelsel – CAB). In afwachting hiervan is het voor 2016 geplande kostentoedelingsonderzoek, zoals opgenomen in het bestuursakkoord, doorgeschoven naar 2018. De CAB heeft in de zomer 2016 een tussenrapportage uitgebracht. De verwachting is dat de definitieve rapportage begin 2018 gereed is.

Inhoudelijke achtergronden

3.1 Opzet

De Waterschapswet vereist dat het algemeen bestuur op hoofdlijnen het beleid formuleert en kaders stelt. Een belangrijk document is in dit verband het waterbeheerprogramma. In het waterbeheerprogramma 2016 – 2021 zijn op hoofdlijnen de visie en maatregelen voor de komende zes jaren aangegeven. Dit waterbeheerprogramma is samen met het bestuursakkoord 2015-2019 van de coalitiepartijen het uitgangspunt geweest voor de uitwerking ervan in zowel de perspectiefnota 2018 - 2021, als in dit voorliggende jaarplan 2018.

De missie hierbij is dat waterschap Noorderzijlvest staat voor veilig, voldoende en schoon water voor alle ingezetenen. Wij creëren hiermee een basis voor een gezonde, toekomstbestendige leef-, woon- en werkomgeving in Groningen en Noord-Drenthe. Wij zijn transparant, resultaatgericht en kostenefficiënt op een innovatieve verantwoorde en duurzame wijze, in samenwerking met onze partners. Wij willen zichtbaar zijn voor onze omgeving.

In hoofdstuk 4 zijn de visie, de beleidsdoelen en de maatregelen voor het jaar 2018 geformuleerd voor de vijf te onderscheiden programma's. Tevens is in dit hoofdstuk een financiële samenvatting weergegeven van het totaal aan programma's. De programma-indeling komt overeen met de indeling zoals opgenomen in het waterbeheerprogramma 2016 – 2021. In het waterbeheerprogramma zijn per programma de visie, de doelen en de maatregelen op hoofdlijnen beschreven. In het bestuursakkoord zijn daarop nadere accenten en aanvullingen op gegeven. In het jaarplan geven wij aan welke maatregelen en projecten wij in 2018 gaan uitvoeren. Op deze wijze worden het waterbeheerprogramma, het bestuursakkoord, de perspectiefnota, het jaarplan en de daaruit voortvloeiende rapportages in één lijn gebracht.

3.2 Uitgangspunten

Het Waterbeheerprogramma 2016-2021 en het bestuursakkoord zijn leidend geweest voor het opstellen van de perspectiefnota 2018-2021. De eerste jaarschijf uit deze perspectiefnota is nader uitgewerkt in het voorliggende Jaarplan 2018.

De perspectiefnota 2018 – 2021 geeft de koers aan voor de komende jaren. De uitkomst van de perspectiefnota is dat het gemiddelde stijgingspercentage van de saldolasten voor de jaarschijf 2018 circa 5% bedraagt ten opzichte van het jaar 2017. Om sterke tariefschommelingen te voorkomen is bij de perspectiefnota voor de taak zuiveren tariefegalisatie toegepast door de inzet van algemene reserves voor deze taak. Hiermee kan het tarief voor het jaar 2018 op hetzelfde niveau blijven als dat van 2017 (geen tariefstijging). Voor de taak watersysteembeheer kan vanwege de hoogte van de algemene reserves voor deze taak geen inzet vanuit de algemene reserves worden gerealiseerd. De lastenstijging in 2018 voor de taak watersysteembeheer is in de perspectiefnota becijferd op 7,8% ten opzichte van 2017.

De saldokosten zullen de komende jaren stijgen. De stijging in de komende jaren wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de toename van de kapitaallasten ten gevolge van investeringen en stijging van de personeelskosten. De financiële vertaling van de uitvoering van de werkzaamheden leidt tot een totaal aan zogenoemde netto-lasten die via aanslagoplegging door de ingelanden moeten worden opgebracht. De basis hiervoor is een prognose van het aantal heffingseenheden. De gegevens hiervoor zijn door Hefpunt verstrekt.

Teneinde inzicht te krijgen in de achtergronden die uiteindelijk hebben geleid tot het netto lastenniveau en de stijging hiervan ten opzichte van het Jaarplan 2017 is hieronder een aantal uitgangspunten benoemd:

- de interne kostentoerekeningsystematiek, benodigd voor de toerekening van de kosten aan de twee taken, is conform het besluit van het algemeen bestuur van 7 mei 2014 toegepast;
- voor de personeelskosten is gerekend met 3,5% stijging ten opzichte van het prijsniveau 2016 (voor cao afspraken, premiestijgingen en prestatietoeslagen). Dit is inclusief de 1,5% stijging die nog verwacht wordt in 2017. Er zijn nog geen cao afspraken voor 2017 gemaakt;
- De organisatie heeft op 1 januari 2018 een toegestane formatie van 267,7 fte (in 2017 264,9 fte). In het jaarplan 2018 is financieel gerekend met de formatiebezetting van circa 288 fte (in 2017 277 fte). Het verschil tussen de formatie en bezetting komt door onder andere een aantal boven formatieve medewerkers, doordat tijdelijk meer mensen in dienst zijn vanwege de uitvoeringsprojecten aan onze keringen en andere waterhuishoudkundige projecten en extra inzet van tijdelijke medewerkers muskusrattenbeheer;
- een stijging van de kosten van goederen en diensten met 1% ten gevolge van inflatie;
- een stijging van de baten met 1% ten gevolge van inflatie;
- een stijging van de kosten voor extra inzet op het baggeren van kanalen en maren;
- een stijging van de kosten voor het op orde brengen en houden van de legger en beheerregister;
- een verlaging van de kosten van afvalwater zuiveren en slibverwerking ten gevolge van gebruik alternatieve koolstofbronnen en optimalisatie slibverwerkingsproces;
- voor de kapitaallasten wordt gerekend met een rentepercentage van 2,30. In het jaarplan 2017 en in de perspectiefnota 2018-2021 is gerekend met een rentepercentage van respectievelijk 2,28 en 2,45.
- het financieringstekort is tegen een rente van 2% meegerekend;
- het financieringstekort wordt voor 75% meegenomen in de renteberekening;
- het Noordelijk Belastingkantoor is per 1 januari 2018 operationeel;
- sobere, doelmatige en realistische uitvoering van projecten, beheer en onderhoud;
- externe geldstromen worden zoveel mogelijk benut (POP, Innovatiegelden, bodemdaling, HWBP, ministerie van EZ, Waddenfonds, Europa, andere overheden etc.);
- om redenen van efficiency en kennisdeling wordt regionaal en landelijk samengewerkt met andere organisaties, zoals binnen het Noordelijk Belastingkantoor en binnen het Waterschapshuis;

3.3 Vergelijking lastenontwikkeling met bestuursafspraken Bestuursakkoord Water

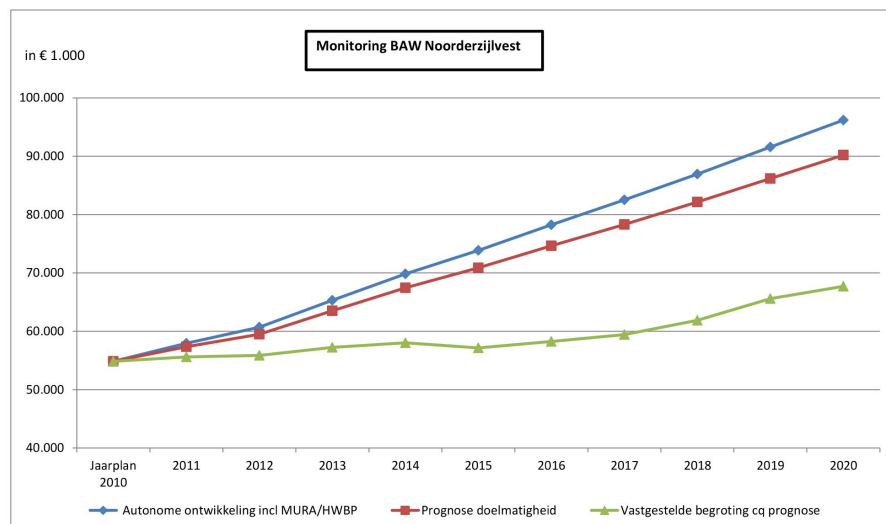
In 2011 is het Bestuursakkoord Water (BAW) afgesloten waarbij is afgesproken dat de overheden in 2020 een doelmatigheidswinst hebben gerealiseerd van jaarlijks € 750 miljoen (prijspeil 2010). Het aandeel van de waterschappen hierin bedraagt plm. € 325 miljoen en het aandeel van Noorderzijlvest plm. € 6 miljoen.

Op landelijk niveau worden de gemaakte afspraken gevolgd via drie sporen te weten

- de werkelijke lastenontwikkeling afgezet tegen de autonome ontwikkeling,
- de voortgang en resultaten van de doelmatigheidsregelingen en
- de daadwerkelijk geleverde prestaties.

Jaarlijks worden de gegevens gepubliceerd in 'Water in Beeld' (mei, door Ministerie I&M) en driejaarlijks in de 'Monitor Doelmatigheidswinst'. Uit de rapportage van mei 2015 (gegevens tot en met 2014) blijkt dat voor alle waterschappen de feitelijke lastenontwikkeling lager ligt dan de verwachting. In financiële zin liggen we derhalve 'op koers'.

In de Perspectiefnota 2010-2013 was nog uitgegaan van een gemiddelde toename van de lasten met ruim 5% per jaar. Op basis van die perspectiefnota, aangevuld met de kosten Mura en HWBP, is een verwachting opgesteld van de totale lastendruk (omslag); in onderstaande grafiek weergegeven met de blauwe lijn. De rode lijn in de grafiek geeft aan de prognose waarbij in 2020 € 6 miljoen is bespaard. Op basis van de werkelijke begrotingen 2010 tot en met 2017 en het thans voorliggende jaarplan 2018 is de groene lijn bepaald (omslagen). De totale lasten na 2018 zijn gebaseerd op de perspectiefnota 2018-2021 en voortzetting van deze koers na het jaar 2020. Deze laatste gegevens zijn niet teruggerekend naar prijspeil 2010.

De conclusie is dat de ontwikkeling van de lastendruk bij Noorderzijlvest zich binnen de verwachtingen bevindt. Door de ingezette bezuinigingen vanaf 2011, die zijn ingezet los van de gemaakte afspraken in het kader van BAW, kunnen we ons aandeel in de doelmatigheidswinst in 2020 ruimschoots behalen. In 2018 bedraagt de doelmatigheidswinst circa € 20 miljoen.

4. Programma's

4.1 Samenvatting

Ten opzichte van het Jaarplan 2017 stijgen de saldo kosten in 2018 per saldo met € 2,4 miljoen (4,1%). De verwachte ontwikkeling van het saldo lasten en baten verdeeld over de verschillende kostengroepen is in onderstaand overzicht aangegeven.

TOTAAL	LASTEN						BATEN	SALDO KOSTEN	
in € 1.000	Kapitaallasten	Personeelskosten	Goederen & Diensten	Toev. Voorzieningen	Onvoorzien	Totaal lasten	Baten	Saldo kosten	Index jaarplan 2017=100
Jaarplan 2018	22.951	23.314	29.961	0	10	76.235	14.351	61.885	104,1
Jaarplan 2017	21.691	21.840	31.256	0	10	74.797	15.344	59.453	100,0
Jaarrapp. 2016	21.925	20.412	30.241	1.426	0	74.004	18.754	55.249	92,9

De stijging van de saldolasten (€ 2,4 miljoen) in 2018 is hieronder per kostencategorie op hoofdlijn nader toegelicht.

De kapitaallasten stijgen met circa € 1,2 miljoen. Dat wordt voornamelijk veroorzaakt door forse investeringen in de primaire en regionale keringen.

De personeelskosten stijgen met ruim € 1,5 miljoen. Dit komt deels doordat voor 2018 met meer (tijdelijk) personeel rekening is gehouden. Daarnaast is bij de personeelskosten rekening gehouden met een cao en pensioenpremie stijging van 3,5% ten opzichte van het prijspeil 2016.

De kosten voor goederen en diensten dalen ten opzichte van 2017 met bijna € 1,3 miljoen. Deze daling wordt voornamelijk veroorzaakt door minder kosten binnen de taak zuiveren, door gebruikmaking van alternatieve koolstofbronnen en besparing in de slibverwerking (€ 1,1 miljoen). Daarnaast is een verlaging zichtbaar door eenmalige kosten voor het Noordelijk Belastingkantoor in 2017 (€ 900.000). Hiertegenover staat een toename door verhoging van het baggerbudget van circa € 300.000 en een generieke verhoging door toegepaste inflatiecorrectie (circa € 400.000).

De baten (exclusief belastingopbrengsten) dalen per saldo met € 993.000 in 2018. Deze daling wordt voornamelijk veroorzaakt binnen de taak zuiveren. Door een besparing in de kosten van zuiveren en minder kosten slibverwerking zijn deze ook terug te zien in de baten ten gevolge van de gemeenschappelijke regeling die wij hebben met Hunze en Aa's.

in € 1.000	INVESTERINGEN					
	Besteding	Subsidie	Saldo	Act.Uren	Act.rente	Totaal
Jaarplan 2018	72.050	31.965	40.085	1.164	471	41.720
Jaarplan 2017	74.434	46.075	28.359	1.171	476	30.006

Het totale netto investeringsprogramma bedraagt in 2018 circa € 40,1 miljoen. In dit bedrag is rekening gehouden met bijdragen van derden / subsidies. Daarnaast worden conform de verslaggevingsvoorschriften en het eigen financieel beleid de kosten van eigen uren en bouwrente geactiveerd. In totaal betreft dit ruim € 1,6 miljoen. Het netto investeringsbedrag is in 2018 circa € 11,7 miljoen hoger dan in het jaarplan 2017 is opgenomen. Dit komt voornamelijk door lagere bijdragen van derden voor de primaire en regionale keringen in 2018. Ten opzichte van de perspectiefnota is voor het jaar 2018 het netto investeringsbedrag circa € 4,4 miljoen lager.

Van het netto investeringsbedrag in 2018 wordt bijna 85% besteed aan projecten ten behoeve van de taak watersysteembeheer en ruim 15% ten behoeve van de taak waterzuiveren. Binnen de taak watersysteembeheer wordt ruim 73% besteed aan versterking van de zeedijken en boezemkeringen (programma waterveiligheid en rampenbestrijding).

Ten opzichte van de perspectiefnota 2018-2021 zijn de geraamde saldokosten in 2018 circa € 0,5 miljoen lager. De verwachte ontwikkeling van het saldo lasten en baten verdeeld over de verschillende kostengroepen is in onderstaand overzicht aangegeven.

TOTAAL	LASTEN						BATEN	SALDO KOSTEN	
in € 1.000	Kapitaallas- ten	Perso- neels kosten	Goederen & Diensten	Toev. Voor- zieningen	Onvoor- zien	Totaal lasten	Baten	Saldo kosten	Index jaarplan 2017=100
Jaarplan 2018	22.951	23.314	29.961	0	10	76.235	14.351	61.885	104,1
PN 18-21	23.590	22.507	30.516	0	10	76.623	14.201	62.422	104,8

De daling van de saldokosten in het Jaarplan 2018 ten opzichte van de Perspectiefnota 2018-2021 wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere kapitaallasten (€ 0,6 miljoen) doordat de geraamde netto investeringen uit het Jaarplan 2017 achter blijven. Daar staat echter tegenover hogere personeelskosten (€ 0,8 miljoen) door extra (tijdelijke) bezetting en stijging van de pensioenpremie. De goederen en diensten dalen met € 0,6 miljoen door besparing in de taak zuiveren, de baten nemen toe met circa € 0,1 miljoen met name door extra personele baten.

De ontwikkeling van het saldo lasten en baten uitgesplitst naar de programma's geeft het volgende beeld.

SALDO LASTEN EN BATEN PER PROGRAMMA						
in € 1.000	1. Waterveiligheid & Rampen- bestrijding	2. Volgende & gezond water	3. Gezuiverd water	4. Water & Maatschappij	5. Bedrijfsvoering	Saldo
Jaarplan 2018	7.985	17.375	15.724	5.811	14.989	61.885
Jaarplan 2017	6.906	16.226	15.713	5.508	15.099	59.453
Jaarrap. 2016	5.724	15.720	14.511	6.012	13.283	55.249

De saldolasten per programma ontwikkelen zich in lijn met de kaderstellingen uit de perspectiefnota. In de volgende uitwerking per programma wordt hier nader op ingegaan.

4.2 Uitwerking programma's Jaarplan 2018

In de volgende paragrafen zijn de programma's uitgewerkt in onderscheiden beleidsonderwerpen. Eerst zijn de doelen per programma benoemd. Vervolgens is aangegeven wat in 2018 wordt gedaan om de doelen te realiseren en welke middelen daarvoor noodzakelijk zijn. In bijlage F is in een totaaloverzicht aangegeven hoe groot het investeringsniveau is per programma en de daarin onderscheiden beleidsonderdelen.

Per programma is een lijst opgenomen van investeringsprojecten 2018. Voor een aantal projecten zijn reeds eerder door het algemeen bestuur kredieten verstrekt. Deze projecten zijn aangegeven met de letter B. In bijlage F3 is een overzicht opgenomen van deze projecten. Van de overige projecten bepaalt het algemeen bestuur welke investeringen wel en welke niet met kredietvoorstellen in het algemeen bestuur terug moeten komen. Van investeringsprojecten die aangeduid zijn met de letter A wordt voorgesteld het krediet beschikbaar te stellen bij het vaststellen van het jaarplan. Een nadere toelichting op deze A – investeringen is opgenomen in bijlage F2. Investeringsprojecten aangeduid met de letter C worden separaat aan het algemeen bestuur aangeboden voor het aanvragen van krediet. Het betreft hier met name projecten waarvan de uitvoering start in 2018 en doorloopt in de jaren daarna.

4.2.1 Programma Waterveiligheid en rampenbestrijding

Toelichting op inhoud van het programma

In dit programma heeft “waterveiligheid” betrekking op de aanleg, het onderhoud en het beheer van de zeekering en de boezemkaden. Daaronder worden alle werkzaamheden begrepen die te maken hebben met de veiligheidsketen, inclusief het toezicht op de dijken en kaden en de calamiteitenbestrijding. In dit programma zit ook de beleidsontwikkeling van de relatie tussen het oppervlaktewaterbeheer en de veiligheid voor de burgers (voorkomen van overstromingen). Door sterke dijken en waterkeringen wordt voldaan aan de ‘eerste laag’ van het veiligheidsbeleid. Alle werkzaamheden ten aanzien van calamiteitenbestrijding vallen onder dit programma; niet enkel calamiteiten ten aanzien van hoog water, maar ook die van watertekorten en calamiteiten ten aanzien van de waterkwaliteit en het vaarwegbeheer. In dit programma zijn de kosten voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma en de beheersing van de muskusratten- en beverrattenpopulatie opgenomen.

Visie op Waterveiligheid en rampenbestrijding

Bescherming tegen overstromingen, vanuit zee of vanuit de binnenwateren, is een kerntaak van het waterschap Noorderzijlvest. Preventie, een calamiteit proberen te voorkomen, heeft daarbij de hoogste prioriteit. Maar een volledige garantie op ‘altijd droge voeten’ kunnen we nooit geven. Daarom blijft het onverminderd belangrijk om de maatregelen te nemen die de schadelijke gevolgen zo veel mogelijk kunnen beperken. Wij kiezen voor een benadering waarmee op de maatregelen die getroffen worden in de komende jaren, voortgebouwd kan worden in volgende perioden. Wij werken de Deltabeslissingen uit door het – daar waar mogelijk – toepassen van innovatieve dijkconcepten bij de versterking van de primaire keringen. In het bereiken van waterveiligheid ter voorkoming van overstroming door overtollig regenwater richten we ons op de trits ‘vasthouden-bergen-afvoeren’. Als gevolg van de gaswinning in Groningen wordt Noorderzijlvest geconfronteerd met zowel bodemdaling als aardbevingen. Onderzoek heeft aangegeven dat er snel iets moet gebeuren waar het gaat om het aardbevingsbestendig maken van dijken en kades. Daarnaast wordt prioriteit gelegd bij nader onderzoek naar en aanpak van de zeedijken. Wij willen een zo snel mogelijke realisatie van deze aardbevingsbestendigheid en willen onderzoeken of met versnelde procedures kan worden gewerkt. Ook voor de overige waterhuishoudkundige infrastructuur, zoals gemalen, rioolwaterzuiveringsinstallaties en persleidingen zal worden nagegaan of er preventieve maatregelen nodig zijn in verband met aardbevingen.

Beleidsdoelen en maatregelen 2018

Primaire waterkering

<u>Doel</u> Het voorkomen van overstromingen, waarbij onze zeedijk voldoet aan de wettelijke veiligheidsnorm en aardbevingsbestendig is.	2021
---	------

Maatregelen in 2018

- De uitvoering van de dijkversterking van het traject Eemshaven staat gepland tot en met het jaar 2019. Het traject Marconi (Delfzijl) wordt in 2018 opgeleverd, de eerste laag van de voorbelasting wordt aangelegd en over ca. 6 kilometer wordt de buitenbekleding vervangen.
- In het kader van het dijkverbeteringsproject Eemshaven-Delfzijl wordt een langjarig meetproject opgestart gericht op het verkrijgen van meer kennis en inzicht in de hydraulische belasting van dit dijktraject. De aanleg van het monitoringssysteem start in 2018.
- In de verkenningfase voor de dijkversterking van de Lauwersmeerdijk vindt in 2018 nadere afstemming plaats met de omgeving en wordt een stakeholdersanalyse uitgevoerd. Tevens vindt nader grondonderzoek plaats, worden conditionerende onderzoeken uitgevoerd en wordt gestart met de nadere veiligheidsanalyse. De totale verkenningfase loopt door tot eind 2019.
- In 2017 is gestart met de daadwerkelijke beoordeling van de primaire kering aan de hand van het Wettelijk BeoordelingsInstrumentarium (WBI). Deze veiligheidsbeoordeling loopt door in 2018. Tevens wordt onderzoek gedaan naar de bekleding en het inwendige van de dijk ten behoeve van de uit te voeren analyses van de toestand van de dijken. Ook het grondonderzoek voor het dijktraject Eemshaven - Lauwersmeerdijk wordt in 2018 uitgevoerd. Met het waterschap Hunze en Aa's en wetterskip Fryslân wordt zoveel mogelijk samengewerkt in de beoordeling en rapportage van de gezamenlijke dijktrajecten.
- Conform het kader Zorgplicht gericht op de primaire waterkeringen is Noorderzijlvest verplicht jaarlijks een veiligheidsrapportage op te stellen. Zowel de staat van de keringen als de vorderingen van eventuele versterkingswerken zijn hierin opgenomen.
- In de tweede helft van 2018 vindt de eerste formele meting door de Inspectie, Leefomgeving en Transport (ILT) bij Noorderzijlvest plaats. Hierbij gaat ILT na of Noorderzijlvest de basiseisen Zorgplicht uitvoert conform het eigen inrichtingsplan.
- Het reguliere beheer en onderhoud van de primaire keringen vindt in 2018 plaats op basis van het opgestelde onderhoudsbeheerssysteem.

Regionale waterkering

Doel Het voorkomen van overstromingen, waarbij onze regionale waterkeringen voldoen aan de regionale veiligheidsnorm en aardbevingsbestendig zijn.	2020
--	------

Maatregelen in 2018

- Het reguliere beheer en onderhoud van de regionale keringen vindt plaats op basis van het opgestelde onderhoudsbeheerssysteem. Aspecten uit de schouw worden hierbij betrokken. Mollen worden actief bestreden op de keringen.
- In 2018 zullen de werkzaamheden voor Eemskanaalkade (traject Oostersluis-Bronsluis) worden uitgevoerd. Het verwerken van de uit het Damsterdiep vrijgekomen slib in het grondlichaam op het kadetrajec van het Eemskanaal nabij Garmerwolde wordt begin 2018 afgerond. De tweede fase van de baggerwerkzaamheden van het Damsterdiep is begonnen, waarna ook dit slib na indroging (afhankelijk van de weersomstandigheden) in de loop van 2019 wordt verwerkt in de waterkering. Ook voor het kadetrajec Woltersum-Appingedam vindt in 2018 de aanbesteding en uitvoering van de versterkingsmaatregelen plaats.
- In 2018 worden de werkzaamheden aan de regionale keringen rondom de stad Groningen (Noord-Willemskanaal, Schipsloot, Schuitendiep en Reitdiep) voortgezet. Afronding is voorzien in 2019. Met Rijkswaterstaat en de provincie Groningen wordt in 2018 bepaald of en zo ja, welke maatregelen aan de Dorkwerdersluis moeten worden getroffen.
- In 2018 wordt voor de minder complexe dijkverbeteringstrajecten rond het Lauwersmeer de voorkeursoplossing vastgesteld en wordt gestart met de uitvoerende werkzaamheden. Voor de meer complexe dijkverbeteringstrajecten vindt in 2018 nader onderzoek en voorbereiding plaats. Besluitvorming, aanbesteding en uitvoering rond deze meer complexe dijkverbeteringstrajecten vindt in 2019 plaats.
- In 2018 worden voor de resterende overige regionale keringen de aard en omvang van de maatregelen vastgesteld. Op basis hiervan zal de prioritering/fasering van maatregelen worden bepaald. De te realiseren versterkingsmaatregelen vinden vanaf 2019 plaats.

Calamiteitenbestrijding

Doel Er is een goed getrainde en toegeruste calamiteitenorganisatie.	2017
--	------

Maatregelen in 2018

- Voortzetting van het up to date houden/brengen van het calamiteitenplan en calamiteitenbestrijdingsplannen.
- Voortzetting van de implementatie van de netcentrische werkwijze met betrekking tot crisisbeheersing, waarbij in 2018 de keuze voor een ondersteunend crisis informatie systeem wordt gemaakt.
- Het periodiek houden van - dan wel deelnemen aan opleidingen, trainingen en oefeningen op bestuurlijk, tactisch en operationeel vlak, zowel binnen waterschap Noorderzijvest als met de crisispartners in de veiligheidsregio.
- Het voortzetten van aanleveren van informatie aan de veiligheidsregio ten behoeve van het opstellen van een multidisciplinair plan met betrekking tot grootschalige evacuatie ten gevolge van overstromingen.

Beheer muskusrattenpopulatie

Doel	
De muskusrattenpopulatie is eind 2018 op een beheersbaar niveau, dat wil zeggen, per kilometer watergang 0,35 vangsten per jaar. In 2021 willen we de "in control" situatie bereikt hebben (0,15 vangsten per km watergang per jaar).	2018 2021

Maatregelen in 2018

- Optimalisatie beheer muskusrattenpopulatie door in 2018 extra inzet te plegen. Door de intensivering van de muskusrattenbestrijding wordt naar verwachting in 2021 de "in control"-situatie bereikt (0,15 vangsten/km watergang).
- De uitkomsten van het wetenschappelijke rapport "veldproef 2013-2016" worden in 2018 nader geanalyseerd.

Financiële middelen

In onderstaande tabel zijn de saldolasten en baten en de jaarlijkse investeringsbedragen opgenomen.

Tabel: Saldolasten en baten programma Waterveiligheid en rampenbestrijding 2018

in € 1.000	SALDOKOSTEN			INVESTERINGEN		
	Saldokosten	Index jaarplan 2017=100	% Mutatie tov voorgaand jaar	Besteding incl. uren en rente	Subsidie	Totaal
Jaarplan 2018	7.985	115,6	15,6	55.961	30.450	25.511
Jaarplan 2017	6.906	100,0	20,6	59.057	44.750	14.307
Jaarrap. 2016	5.724	82,9				

Verschillen 2017 en 2018

In vergelijking met het jaarplan 2017 zijn de saldokosten met € 1.079.000 gestegen. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- Hogere kapitaallasten van circa € 1,2 miljoen welke voortkomen uit de omvangrijke investeringen in de keringen en de HWBP bijdrage.
- Hogere baten door voornamelijk hoger geraamde bijdrage vanuit het HWBP voor de personele inzet aan de primaire keringen (€ 50.000).

INVESTERINGEN 2018

In onderstaande tabel is aangegeven wat de verwachte bestedingen en ontvangsten in 2018 zijn.

Programma Waterveiligheid en rampenbestrijding		2018	
		Besteding	Subsidie / bijdragen derden
	PRIMAIRE KERENGEN		
B	- Eemshaven – Delfzijl	€ 25.000.000	€ 23.100.000
B	- Lauwersmeerdijk	€ 1.500.000	€ 1.350.000
A	- Hoogwaterbeschermingsprogramma (jaarlijkse bijdrage)	€ 3.200.000	€
B	- Toetsing primaire keringen	€ 600.000	€
	REGIONALE KERENGEN		
B	- Versterken Eemskanaalkade 2015-2019	€ 13.000.000	€ 5.500.000
B	- Maatregelen keringen Noord-Willemskanaal / Reitdiep	€ 2.500.000	€
B	- Dijkpark Garmerwolde / baggeren Damsterdiep	€ 3.000.000	€
B	- Lauwersmeerkades	€ 3.000.000	€ 500.000
C	- Overige regionale kades	€ 3.300.000	€
	CALAMITEITENBESTRIJDING		
A	- Optimalisatie / update Modellerings Hoogwater	€ 100.000	€
B	- Netcentrisch werken	€ 83.000	€
	TOTAAL	€ 55.283.000	€ 30.450.000

Vaststelling krediet:

- A: vaststelling krediet bij Jaarplan 2018
- B: reeds eerder verstrekt
- C: apart voorstel in 2017 / 2018 aan algemeen bestuur

4.2.2 Programma Voldoende en Gezond water

Toelichting op inhoud van het programma

In dit programma wordt onder “voldoende en gezond water” begrepen de inrichting, het onderhoud en het beheer van het oppervlaktewater inclusief het toezicht hierop, en het beheer van het freatisch grondwater. Maatregelen voor het voorkomen van wateroverlast zoals het inrichten van waterbergingsgebieden en het vergroten of het plaatsen van gemaalcapaciteiten vallen tevens onder dit programma. Een belangrijk deel van de maatregelen voortvloeiend uit de Kaderrichtlijn Water (KRW) en uit het onderzoek Droge Voeten 2050 is in dit programma opgenomen. Dit geldt ook voor de maatregelen voortvloeiend uit de peilbesluiten.

Visie op Voldoende en Gezond water

De gevolgen van klimaatverandering hebben effect op het watersysteem. Een stijgende zeespiegel, meer en langere perioden van hevige regen, afgewisseld met langdurige droogte, problemen die vragen om robuuste oplossingen. Wij willen dat ons watersysteem zo veel mogelijk natuurlijk functioneert en dat het klimaatbestendig, veerkrachtig en gezond is. Het watersysteem moet voldoende en schoon water bevatten. Voor mens en dier, voor natuur en landbouw en om de gewenste gebruiksfuncties mogelijk te maken, echter wel op plaatsen die daar het meest geschikt voor zijn. Dit betekent dat de waterpeilen vooral afgestemd zijn op de gebruiksfuncties. Om dit resultaat te bereiken gaan we verdergaande samenwerkingsvormen aan. Met het maatschappelijk veld, met andere overheden, marktpartijen, particulieren, kennisinstituten en het onderwijs. We maken ook zo veel mogelijk gebruik van innovaties en technologische ontwikkelingen, die het gestelde doel dichterbij brengen.

Als het gaat om gezond en schoon oppervlaktewater werken we aan de invulling en uitvoering van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Zonder de doelstelling van de KRW uit het oog te verliezen kiezen we voor: haalbaar en betaalbaar. Deze haalbaarheid wordt vergroot als de bijdragen van partners en subsidies voor de cofinanciering tijdig beschikbaar komen; wij zullen ons daarvoor inzetten. Wij streven naar een goede samenwerking met de gebiedscollectieven die in de provincies de vergroening van het gemeenschappelijk landbouwbeleid gaan invullen. Het terugdringen van emissies en nutriënten blijkt de belangrijkste succesfactor om de waterkwaliteit te verbeteren. Ook bij het uitvoeren van andere investeringen, zoals die in het kader van Droge Voeten, wordt een bijdrage aan het realiseren van de KRW-doelen geleverd.

Beleidsdoelen en maatregelen 2018

Kaderrichtlijn water

Doel	
Het verbeteren van de ecologische en fysisch-chemische toestand van onze waterlichamen overeenkomstig de doelstellingen vanuit de Europese kaderrichtlijn water. De leefgebieden van vissen, macrofauna en planten zijn uiterlijk in 2027 verbeterd.	2021 2027

Maatregelen in 2018

- Het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) heeft als doel om te komen tot het uitvoeren van maatregelen die bijdragen aan een verbetering van de waterkwaliteit. Voorbeelden hiervan zijn maatregelen ter vermindering van erf- en perceelemissies. Na openstelling van de subsidieregeling Drenthe en Groningen worden door de sector projecten ingediend waarvan de uitvoering vanaf eind 2017 gestart kan worden.
- In 2018 wordt wederom een deel van onze oevers langs watergangen natuurvriendelijke ingericht (circa 5 km).
- In het kader van de kennisontwikkeling watersysteem (watersysteemanalyses) zijn in 2017 voorbereidende metingen en de eerste analyses in een aantal waterlichamen uitgevoerd. Doel is het ontwikkelen van kostenefficiënte maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit in het kader van het KRW/gebiedsproces. Het betreft met name de vermindering van te hoge gehalten aan metalen en meststoffen in ons beheergebied. In 2018 worden watersysteemanalyses in onze overige waterlichamen uitgevoerd. Hiervoor wordt gezamenlijk met waterschap Hunze en Aa's een POP3 subsidie aangevraagd.
- In het Zuidelijk Westerkwartier wordt in 2018 gestart met de voorbereiding van de uitvoering van de plannen zoals die door het algemeen bestuur in 2017 zijn vastgesteld. Het deelgebied Dwarsdiep met daarin de KRW maatregel "beekherstel Dwarsdiep" blijft in 2018 nog in de planfase in verband met omgevingsparticipatie dat nog moet worden afgerond.
- In het KRW maatregelenprogramma 2016-2021 staat een cluster aan maatregelen genoemd ten behoeve van de waterkwaliteitsverbetering van het Paterswoldsemeer. De afstemming met de vele stakeholders en organisaties in dit gebied over de uit te voeren maatregelen vraagt veel tijd. In 2018 worden nadere plannen uitgewerkt om te komen tot een betere afstemming. Eén van de maatregelen die in 2018 uitgewerkt wordt is de verwijdering van nutriëntenrijk baggerslib van de waterbodem. Voor dit project wordt 100% subsidie aangevraagd (POP3 Europese subsidie). Na planuitwerking zal de uitvoering naar verwachting ook in 2018 starten. Daarnaast wordt in 2018 de moeraszone aan de rand van het Paterswoldsemeer (oostzijde) aangelegd. Het deelplan nabij het Hampshire-hotel start in 2018 en loopt door tot in 2019. Als laatste wordt in 2018 een extra afvoerroute van het Paterswoldsemeer richting het omgelegde Eelderdiep gerealiseerd. De route wordt tevens vispasseerbaar.
- Meegewerkt wordt aan de uitwerking van de beekdalenvisie van de Provincie Drenthe. In deze visie worden beken robuust en klimaatbestendig gemaakt.
- In 2018 begint, na een heroverweging, de voorbereiding (definitiefase) van het vervangen van de RWZI's Zuidelijk Westerkwartier (Marum, Gaarkeuken, Zuidhorn). Dit zal een positief effect hebben op de waterkwaliteit (KRW-doelstellingen).
- Het beekherstel van het Oostervoortsediep (fase 3) wordt in 2018 uitgevoerd en in 2019 financieel afgerond.
- In 2018 worden drie vismigratieknelpunten aangepakt. Dit betreffen de vismigratieknelpunten in de KRW-waterlichamen 'Lauwersmeer' en 'Maren Reitdiep'. De gemalen Nieuwe Robbengat, De Delthe en Sichterman hebben van de tien reeds onderzochte locaties de hoogste prioriteit. In 2018 zal de voorbereiding plaatsvinden, de uitvoering loopt door tot 2019.

Droge Voeten 2050

Doel Een robuust en veerkrachtig watersysteem dat bestand is tegen extreme waterhuishoudkundige situaties ten gevolge van grote hoeveelheden neerslag, danwel tegen grote droogte. Zowel op korte termijn als op lange termijn zullen maatregelen moeten worden uitgevoerd voor een toekomstbestendig watersysteem.	2020 2050
---	--------------

Maatregelen in 2018

- In het Zuidelijk Westerkwartier wordt in 2018 gestart met de voorbereiding van de uitvoering van de plannen zoals die door het AB in 2017 zijn vastgesteld. Dit betreffen de waterbergingsgebieden 'De Dijken/Bakkerom' en 'Drie Polders'. Ook lopen in 2018 de procedures voor het aanpassen van het bestemmingsplan, de milieueffectrapportage (MER) en het vaststellen van het inrichtingsplan. Het deelgebied Dwarsdiep blijft in 2018 nog in de planfase in verband met omgevingsparticipatie dat nog moet worden afgerond.
- Voor gemaal Schaphalsterzijl worden de voorbereidingen voor de uitvoering in 2018 gestart en wordt eind 2018 gestart met de uitvoering van de maatregelen. De uitvoering loopt door in 2019.
- In 2018 werken we het plan "optimalisatie Lettelberterbergboezem" uit in een bestek. Het plan heeft als doel het vergroten van de mogelijkheden voor waterberging door o.a. vervangen en aanpassen van de inlaatstuwen en het uitvoeren van herstelwerkzaamheden aan de kaden. Onderdeel van het plan en het bestek is ook de inrichting van paaiplaatsen voor vis in de bergboezem (KRW-maatregel).
- Voor optimalisatie van het water vasthouden c.q. waterbergen in de Eelder- en Peizermeden wordt in 2018 gestart met de voorbereiding van de uitvoering. De uitvoering start in 2019.
- Voor gemaal HD Louwes wordt in 2018 de oriëntatiefase afgerond en zal de definitiefase worden gestart.
- In 2016 is gestart met de implementatie van het Deltaprogramma Zoet Water. Hierin wordt nader onderzoek gedaan en studie gemaakt naar waterbesparende maatregelen. Het project Gouden Gronden is hier een onderdeel van. Dit loopt door in 2018. Het project optimalisatie inlaten in de buurt van Smilde zal als pilot project in 2018 starten.

Waterbeheersing algemeen

Doel Het realiseren van een optimaal en efficiënt waterbeheer; dat wil zeggen, gedurende het gehele jaar voldoende en schoon water voor alle gebruiksfuncties in ons beheergebied, tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten	2016- 2021
--	---------------

Maatregelen in 2018

- Operationeel peilbeheer gedurende 365 dagen
- Het reguliere beheer en onderhoud (klepelen, korven en baggeren) van de hoofdwatgangen vindt plaats op basis van het opgestelde beheer en onderhoudsplan. Exoten zoals bijvoorbeeld de grote waternavor worden bestreden in de hoofdwatgangen door deze zo grondig mogelijk te verwijderen.
- Er wordt een pilot uitgevoerd om de aangelegde natuurvriendelijke oevers te beheren en onderhouden. Ook monitoring maakt hier onderdeel van uit.
- In 2018 bereiden we de peilbesluiten voor binnen de polders Vredewold, Zuidhorner Zuidpolder, Fanerpolder, Lagemeeden, Nienoord en Driepolders. Ook worden de noodzakelijke waterhuishoudkundige maatregelen uitgewerkt in een bestek. Volgens planning worden deze peilbesluiten in 2019 in procedure gebracht.
- In 2018 starten we met het gebiedsproces, de onderzoeken en de berekeningen voor de peilbesluiten 1e schil Electraboezem en polder De Delthe. Resultaten zijn geactualiseerde

- waterpeilen en inzicht in de maatregelen die nodig zijn om deze peilen in te stellen. Volgens planning worden deze peilbesluiten in 2019 in procedure gebracht.
- De maatregelen vanuit het peilbesluit Smilde-7 blokkenpolder worden in 2018 voorbereid. De uitvoering zal in 2019 plaatsvinden.
 - De aanleg van vispassage Sterrebos wordt in 2018 afgerond.
 - Voor waterstructuurplan Eemshaven wordt eerst een jaarrond monitoringsplan uitgevoerd in 2017 en 2018. Deze uitkomsten dienen voor een nieuw plan voor de waterhuishouding in de Eemshaven.
 - Voor het waterstructuurplan Stadspark worden in 2018 de maatregelen uitgevoerd.
 - In 2018 wordt gestart met de voorbereiding van de uitvoering van waterstructuurplan Westrand. Samen met de gemeente Groningen realiseren wij een robuust en toekomstbestendig watersysteem in de westelijke wijken van Groningen. Dit doen wij door optimalisatie van het huidige systeem, knelpunten op te lossen en het watersysteem zoveel mogelijk zelfvoorzienend te maken. In 2018 wordt het plan nader uitgewerkt. De uitvoering hiervan start naar verwachting in 2019.
 - We participeren in planvormingsprojecten van derden wat betreft waterhuishoudkundige initiatieven (provincie Groningen, provincie Drenthe, natuurmonumenten, stichting Groninger Molenpolders) zoals herinrichtingen Molentilsterpolder en Hondstong/Bongeveen.
 - Het Groninger Landschap heeft een Hunzevisie 2030 opgesteld. Zij wil samen met de gemeente Groningen en de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest het plan Hunzeboord als onderdeel van de Hunzevisie verder uitwerken. Binnen de visie van het Groninger Landschap willen wij onze doelstellingen realiseren. In dit plan wordt onder andere invulling gegeven aan stedelijk waterbeheer en ruimtelijke adaptatie.
 - Naast het reguliere baggerwerk van watergangen in landelijk en bebouwd gebied, wordt in 2018 extra ingezet op het baggeronderhoud in onze maren. Zo worden in 2018 het Losdorpstermaar en het Helwerdermaar gebaggerd (totale lengte circa 8 km).
 - Voor de herinrichting van delen van het Westeremdermaar en Helwerdermaar wordt de planvorming opgestart.
 - Het herstel van de kades Damsterdiep/Solwerderstraat wordt in 2018 in samenwerking met de gemeente Appingedam afgerond.
 - Het herstel van de kades in Schouwerzijl en Niezijl wordt in 2018 uitgevoerd, afronding vindt in 2019 plaats.
 - Voor de kades gelegen in de 2e schil wordt in 2018 een inventariserend onderzoek uitgevoerd.

Waterbeheersing kunstwerken

Doel	
Het realiseren van een optimaal en efficiënt waterbeheer; dat wil zeggen, gedurende het gehele jaar voldoende en schoon water voor alle gebruiksfuncties in ons beheergebied, tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten	2016-2021

Maatregelen in 2018

- De werkzaamheden aan gemaal den Deel worden in 2018 afgerond.
- In de Cleveringsluizen te Lauwersoog wordt in 2018 wederom een spuikoker inclusief de geleidingen van de schuiven gerenoveerd.
- De poldergemalen Garmerwolde en Rottegat worden in 2018 vervangen door een nieuw gemaal op de locatie Rottegat. Er wordt tevens een monitoringsprogramma opgezet.
- Het opvoergemaal Noorddijk regelt het peil van de "Borgsloot". Het gemaal is aan vervanging toe. In 2018 onderzoeken we alternatieve mogelijkheden. Onderzocht wordt hierbij of de Noordermolen bij het op peil houden van de Borgsloot ingezet kan worden.
- In 2018 wordt gestart met de renovatie en het vergroten van de bemalingscapaciteit van het gemaal Spijksterpompen. De uitvoering loopt door tot in 2019.

- Er wordt een aantal stuwen, inlaten en beschoeiing vervangen in het beheergebied op basis van prioritering vanuit het exploitatiebudget.

Financiële middelen

Basis voor de financiële uitwerking in de onderstaande tabel zijn de reguliere werkzaamheden en de voorgenomen investeringen van 2018.

Tabel: Saldo lasten en baten programma Voldoende en gezond water 2018

in € 1.000	SALDOKOSTEN			INVESTERINGEN		
	Saldokosten	Index jaarplan 2017=100	% Mutatie tov voorgaand jaar	Besteding incl.uren en rente	Subsidie	Totaal
Jaarplan 2018	17.375	107,1	7,1	8.810	1.515	7.295
Jaarplan 2017	16.226	100,0	3,2	8.988	1.291	7.697
Jaarrap. 2016	15.720	96,9				

Verschillen 2017 en 2018

In vergelijking met het jaarplan 2017 stijgen de saldokosten met € 1.150.000. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- Hogere kapitaallasten van circa € 100.000 door gereed gekomen projecten in 2017.
- Hogere lasten voor goederen en diensten van circa € 600.000. Voornamelijk door verhoging van het baggerbudget (€ 300.000), verhoging van het onderhoudsbudget watersysteembeheer (in de jaren 2017 t/m 2019 jaarlijks € 215.000) en toepassing van inflatiecorrectie.
- Hogere personele lasten van circa € 500.000. Ten eerste door een uitbreiding van de formatie ten gevolge van de uitkomsten van de kwantitatieve analyse. Daarnaast inzet van meer tijdelijk personeel voor de uitvoering van projecten binnen dit programma en stijging van de cao (1,5%) en pensioenpremies (2%).
- Tegenover genoemde nadelen staat een voordeel van € 85.000 aan hogere baten omdat er meer personele uren geactiveerd worden ten opzichte van 2017.

INVESTERINGEN 2018

In onderstaande tabel is aangegeven wat de verwachte bestedingen en ontvangsten in 2018 zijn.

Programma Voldoende en gezond water		2018	
		Besteding	Subsidie / bijdragen derden
KADERRICHTLIJN WATER			
B	- Kwaliteitsverbetering Paterswoldsemeer	€ 50.000	€
B	- Optimalisatie vispassage Sterrebos	€ 265.000	€ 265.000
B	- Beekherstel Oostervoortsche Diep (fase 3)	€ 200.000	€
B	- Voorbereiding en uitvoeren inrichting moeraszone Paterswoldsemeer	€ 155.000	€
B	- Vermindering landbouwemissies (bijdrage NZV aan DAW)	€ 510.000	€
C	- Vermindering landbouwemissies (bijdrage NZV aan DAW)	€ 390.000	€
A	- Start oplossen vismigratie knelpunten	€ 31.500	€
B	- Afronding natuurvriendelijke oevers vorige KRW-periode	€ 250.000	€ 87.500
C	- Afvoeroute en vispassages Paterswoldsemeer	€ 300.000	€
C	- Baggeren Paterswoldsemeer (25ha voor KRW)	€ 250.000	€ 250.000
A	- Verminderen effluent awzi/rwzi Dwarsdiepgebied	€ 50.000	

Programma Voldoende en gezond water		2018	
		Besteding	Subsidie / bijdragen derden
	DROGE VOETEN 2050		
B	- Uitvoering Deltaprogramma Zoetwater	€ 152.353	€ 61.765
B	- Onderzoek optimalisatie waterberging Eelder – Peizermeden	€ 20.000	€
A	- Voorbereiding optimalisatie waterberging Eelder – Peizermeden	€ 75.000	€
C	- Optimaliseren Lettelberterbergboezem	€ 75.000	€
B	- Start vergroten gemaal Schaphalsterzijl	€ 250.000	€
B	- Uitbreiding gemaal HD Louwes	€ 80.000	€
C	- Voorbereiding waterberging De Dijken	€ 150.000	€
C	- Voorbereiding water vasthouden beekdal Dwarsdiep	€ 125.000	€
C	- Voorbereiding realisatie waterberging Driepolders + compartimentering	€ 300.000	€
	WATERBEHEERSING ALGEMEEN		
A	- Aanschaf tractie	€ 830.000	€
A	- Aankoop maaipaden	€ 33.000	€
B	- Herstel kades Schouwerzijl, Niezijl en 2 ^e schil	€ 200.000	€
C	- Herstel kades Schouwerzijl, Niezijl en 2 ^e schil	€ 549.412	€ 280.000
B	- Peilbesluiten bodemdaling, voorbereiding uitvoeringsprogramma 2017-2021	€ 90.000	€ 59.294
A	- Peilbesluiten bodemdaling, voorbereiding uitvoeringsprogramma 2017-2021	€ 35.000	€ 23.059
A	- Maatregelen n.a.v. peilbesluiten (o.a. NWB Polders)	€ 100.000	€
C	- Maatregelen peilbesluit Smilde 7 blokken	€ 50.000	€
A	- Voorbereiding herinrichting Westeremdermaar	€ 50.000	€
B	- Stedelijk water	€ 50.000	€
B	- Waterstructuurplan Stadspark	€ 90.000	€
A	- Voorbereiding waterstructuurplan Westrand	€ 150.000	€
A	- Kennisontwikkeling watersysteem	€ 230.000	€
	WATERBEHEERSING KUNSTWERKEN		
B	- Renovatie boezemgemaal Spijksterpompen	€ 245.000	€
B	- Aanpassing bodemdalingsgemaal Den Deel	€ 63.000	€ 61.000
B	- Renovatie 1 stroomkoker + schuiven Cleveringsluis	€ 855.000	€ 427.500
B	- Uitvoering renovatie/optimalisatie Rottegat	€ 872.000	€
	TOTAAL	€ 8.171.265	€ 1.515.118

Vaststelling krediet:

- A: vaststelling krediet bij Jaarplan 2018
- B: reeds eerder verstrekt
- C: apart voorstel in 2017 / 2018 aan algemeen bestuur

4.2.3 Programma Gezuiverd Water

Toelichting op inhoud van het programma

Onder het programma gezuiverd water wordt verstaan het ontvangen, transporteren en zuiveren van het afvalwater en het verwerken en afvoeren van zuiveringsslib. Er wordt actief samenwerking gezocht met andere actoren (gemeenten en waterleidingbedrijven) in de waterketen.

Visie op Gezuiverd Water

In de afvalwaterketen gaan we afvalwater op een duurzame en efficiënte manier inzamelen en zuiveren. Het gezuiverde water is schoon, veilig voor de volksgezondheid en het levert een bijdrage aan de kwaliteit van de omgeving. De infrastructuur voor de inzameling en verwerking van afvalwater en de afvoer van overtollig hemelwater en grondwater is klimaatbestendig. Het zuiveringsproces van afvalwater levert niet alleen schoon water op, maar ook grondstoffen en energie, die een economische waarde vertegenwoordigen. Wij gaan op zoek naar de mogelijkheden van het tot waarde brengen van stoffen die vermarkt kunnen worden en waarvoor het verantwoord is daar investeringen voor te doen. Datzelfde geldt voor het winnen en gebruiken van duurzame energie. Wij willen nagaan hoe we de zuivering nog meer bedrijfsmatig kunnen aanpakken. De samenwerking in de waterketen, vooral tussen gemeenten en waterschap heeft aanzienlijke besparingen opgeleverd. Wij gaan onderzoeken of er potentie is voor meer.

Beleidsdoelen en maatregelen 2018

Rioolwaterzuiveringsinstallaties

Doel Het zuiveren van het aangeleverde afvalwater van huishoudens en bedrijven, waarbij de waterkwaliteit van het effluent voldoet aan de landelijke normering en waarbij het bereiken van de ecologische doelen voor het ontvangen watersysteem niet in de weg staat.	2019
--	------

Maatregelen in 2018

- In 2018 vindt groot onderhoud plaats aan de twee bergbezinktanks op de RWZI Garmerwolde. Tevens wordt gestart met het inventariseren en het treffen van maatregelen om aan de wet bodembescherming (met betrekking tot chemicaliëntanks op alle zuiveringen) te voldoen.
- In 2017 is de rwzi Hoogkerk buiten werking gesteld in 2018 wordt deze geamoveerd.
- In 2018 wordt de vervanging van de procesautomatisering van een drietal rioolwaterzuiveringsinstallaties afgerond.
- Voortzetting implementatie assetmanagement, waardoor er een goed functionerend onderhoudsbeheerssysteem is van onze rwzi's en rioolgemaal.
- Voor een optimaal en efficiënt beheer van onze zuiveringen wordt gestreefd naar de inrichting van een zogenaamde Centrale Regiekamer. In 2018 continueren we de implementatie van deze nieuwe werkwijze.
- De (technische) ontwikkelingen op het gebied van waterzuiveren zijn groot. Door deze ontwikkelingen bekijken we in 2018 opnieuw welke keuze wij moeten gaan maken omtrent de toekomstige afvalwaterzuivering in het Westerkwartier. Besluitvorming hierover vindt in 2018 plaats.
- Een aantal installatie onderdelen van de voormalige RWZI Eemshaven wordt in 2018 geamoveerd, zodat we ruimte creëren voor het bouwen van een nieuw rioolgemaal voor het transport van afvalwater van de Eemshaven naar Losdorp.
- Voor een zestal rwzi's worden de energie aansluitingen en de E-installaties aangepast, conform de nieuwe eisen van de energieleverancier (verbetering arbeidsfactor).

Transport afvalwater

Doel Zorgvuldig en efficiënt transport van afvalwater door middel van goed onderhouden rioolgemaal en (pers)leidingen.	2016 - 2019
--	-------------

Maatregelen in 2018

- Er wordt uitvoering gegeven aan het meerjarig onderhoudsplan rioolgemaal en rioolpersleidingen.
- In 2018 en 2019 vindt nazorg plaats aan de in 2014 gerealiseerde persleiding Uithuizen-Uithuizermeeden dit in verband met inklinking door bodemroering.
- Renovatie en/of vervangen van delen van een aantal persleidingen en onderzoek naar alternatieven voor de persleiding Groningen-Garmerwolde.
- In 2016 is ingestemd met de renovatie van negen rioolgemaal. Deze zijn eind 2017 opgeleverd. Voor de komende 3 jaar wordt het onderhoud van deze gemalen door de aannemer uitgevoerd conform contract.
- Het aanbrengen van debietmeters voor het optimaal en efficiënt kunnen beheren van het afvalwatertransport. Hiermee is in 2016 gestart. Afronding vindt in 2018 plaats.
- In 2018 starten we met de voorbereiding voor de renovatie van zes rioolgemaal.
- Het waterbedrijf Groningen is voornemens een waterfabriek op de locatie Garmerwolde te bouwen voor waterlevering aan de industrie in het Eemshavengebied. Er wordt hierbij nadrukkelijk gekeken naar het inzetten van effluent van de rwzi Garmerwolde. In 2018 starten we met de voorbereiding voor het aanleggen van een persleiding vanaf het nieuwe rioolgemaal Eemshaven naar het rioolgemaal Losdorp. Op deze manier liften we mee, om

werk met werk te maken. Door de aanleg van de retour persleiding is het niet meer nodig om afvalwater uit de Eemshaven per as af te voeren. Het is nog onzeker in hoeverre het waterbedrijf zijn plannen in 2018 gaat realiseren.

Verwerking zuiveringsslib

<u>Doel</u> Het zo duurzaam en efficiënt mogelijk verwerken van het slib dat bij de zuivering van het afvalwater vrijkomt, waarbij zo mogelijk het rioolslib als grondstof weer hergebruikt wordt.	2018
---	------

Maatregelen in 2018

- Herijking en vaststellen van het scenario hoe de slibeindverwerking voor de lange termijn wordt uitgevoerd, waarna gestart kan worden met voorbereiding en uitvoering van het gekozen scenario.
- Realisatie van aanpassing van het slibontwateringsproces op de rwzi Garmerwolde door middel van de vervanging van de huidige kamerfilterpersen door membraanfilterpersen. Afronding is voorzien in 2019.

Duurzaamheid en energie

<u>Doel</u> Kostenreductie en/of kwaliteitsverbetering door samenwerking en door het toepassen van innovaties op het gebied van afvalwaterinzameling, transport, zuivering, energie(terug)winning.	2016 - 2019
---	-------------

Maatregelen in 2018

- Uitvoeren van energiebesparende maatregelen (MJA 3) bij de zuiveringsinstallaties en rioolgemalen, conform het eind 2016 opgestelde Energie en Efficiency UitvoeringsPlan (EEP) voor de jaren 2017-2020. Het uitvoeringprogramma voor 2018 bestaat onder andere uit vervanging van de blowers op rwzi Garmerwolde door energiezuinige blowers (2^e fase).
- Samenwerking in de afvalwaterketen met gemeenten, buurwaterschappen en waterbedrijven. De uitvoering van projecten, zowel op regionale schaal als ook in de samenwerking clusters, vindt plaats conform de gemaakte afspraken in 2014. In 2018 zal de nadruk liggen op 2 K's (kwaliteit en kwetsbaarheid) dit door het inrichten van onder andere het Meten en Monitoren binnen de afvalwaterketen gezamenlijk op te pakken.

Financiële middelen

Basis voor de financiële uitwerking in de onderstaande tabel zijn de reguliere werkzaamheden en de voorgenomen investeringen van 2018.

Tabel: Saldo lasten en baten programma Gezuiverd water 2018

in € 1.000	SALDOKOSTEN			INVESTERINGEN		
	Saldokosten	Index jaarplan 2017=100	% Mutatie tov voorgaand jaar	Besteding incl.uren en rente	Subsidie	Totaal
Jaarplan 2018	15.724	100,1	0,1	6.422		6.422
Jaarplan 2017	15.713	100,0	8,3	5.684	9	5.675
Jaarrap. 2016	14.511	92,3				

Verschillen 2018 en 2017

In vergelijking met jaarplan 2017 stijgen de saldokosten met € 11.000. De stijging van de saldokosten is als volgt opgebouwd:

- Hogere kapitaallasten ten bedrage van circa € 100.000 doordat er projecten gereed zijn gekomen in 2017.
- Een stijging van de personeelskosten met circa € 200.000 met name door een stijging van de cao (1,5%) en pensioenpremies (2%).
- Een daling van de goederen en diensten met circa € 1,1 miljoen door gebruikmaking van alternatieve koolstofbronnen, besparing in de slibverwerking en minder aanlevering door derden.
- Tegenover bovengenoemd punt staat een daling van de baten met circa € 900.000 doordat deze kosten ook terug zijn te zien in de baten ten gevolge van de gemeenschappelijke regeling die wij hebben met Hunze en Aa's. Daarnaast minder opbrengsten door minder aanlevering van derden.

INVESTERINGEN 2018

In onderstaande tabel is aangegeven wat de verwachte bestedingen en ontvangsten in 2018 zijn.

Programma Gezuiverd water		2018	
		Besteding	Subsidie / bijdragen derden
RIOOLWATERZUIVERINGSINSTALLATIES			
A	- Groot onderhoud RWZI's	€ 250.000	€
B	- Procesautomatisering RWZI's	€ 440.000	€
B	- CE-markering	€ 150.000	€
A	- Amoveren RWZI Eemshaven	€ 400.000	€
A	- Amoveren RWZI Hoogkerk	€ 450.000	€
A	- Verbeteren arbeidsfactor E-installaties RWZI's	€ 300.000	€
TRANSPORT AFVALWATER			
B	- Onderzoek/herijking zuiveringen in het Westerkwartier	€ 400.000	€
B	- Renovatie transportleidingen	€ 125.000	€
B	- Afronding / nazorg persleiding Uithuizen-Uithuizermeeden	€ 50.000	€
B	- Plaatsen debietmeters	€ 200.000	€
B	- Renovatie rioolgemaal	€ 50.000	€
A	- Renovatie rioolgemaal fase 4 vanaf 2019	€ 100.000	€
C	- Voorbereiding bouw rioolgemaal Eemshaven incl. aanleg persleiding Eemshaven-Losdorp.	€ 100.000	€
VERWERKING RIOOLSLIB			
B	- Vervanging filterpersen RWZI Garmerwolde	€ 2.739.000	€
DUURZAAMHEID EN ENERGIE			
A	- Uitvoeren energiebesparende maatregelen rwzi's	€ 400.000	€
TOTAAL		€ 6.154.000	€

Vaststelling krediet:

- A: vaststelling krediet bij Jaarplan 2018
- B: reeds eerder verstrekt
- C: apart voorstel in 2017 / 2018 aan algemeen bestuur

4.2.4 Programma Water en Maatschappij

Toelichting op inhoud van het programma

Het programma water en maatschappij richt zich op het verbinden van (het werk van) het waterschap met zijn omgeving. Ruimtelijke vraagstukken, recreatief medegebruik, vaarwegbeheer, de werkzaamheden van het bestuur en de externe communicatie en educatie zitten in dit programma. Ook het onderhoud en beheer van het cultuurhistorisch erfgoed van het waterschap valt binnen dit programma.

Visie op Water en Maatschappij

We willen een vooraanstaande positie in de maatschappij innemen ten aanzien van onze taakvelden. Het is van belang om dat ook uit te stralen, door hierover naar buiten gericht te opereren. Onze ambitie is het vergroten van het vertrouwen bij de omgeving dat we onze taak goed uitoefenen. Duurzaam handelen als organisatie is en blijft belangrijk voor alle taken. Dit reikt verder en breder dan alleen duurzaam inkopen en aan energiebesparing doen. Het gaat om maatschappelijk verantwoord ondernemen. We zijn een gemakkelijk te vinden organisatie en eenvoudig te benaderen voor informatie, vragen en klachten. Onze organisatie is zodanig ingericht dat burgers snel en adequaat geholpen kunnen worden. We vinden het belangrijk met gebiedspartners subsidies beter te benutten, om samen draagvlak te creëren en de kosten voor de maatschappij te beperken. Wij willen zorgvuldig omgaan met onze watergerelateerde cultuurhistorische objecten, zoals waardevolle molens, sluizen en gemalen. De waterstaatkundige objecten die geen functie (meer) hebben voor het waterbeheer, proberen we over te dragen aan derden. Hieronder vallen ook de op dit moment nog bij ons in beheer zijnde bruggen. Hoogstnoodzakelijke renovaties aan bruggen worden uitgevoerd. Wij leveren ook een beperkte bijdrage aan het oplossen van de waterproblematiek in ontwikkelingslanden. Het gaat dan vooral om het uitdragen van kennis aangaande de realisatie van de afgesproken millenniumdoelen ten aanzien van schoon drinkwater, waterhygiëne en waterafvoer.

Beleidsdoelen en maatregelen 2018

Bestuur

Doel Een professioneel bestuur, dat op transparante wijze tot besluitvorming komt, zijn besluiten bekend maakt aan de omgeving en bekend is in het beheergebied en bij de stakeholders.	2016-2019
---	-----------

Maatregelen in 2018

- In 2018 wordt gestart met de voorbereidingen voor de bestuursverkiezingen in 2019.
- Visie en strategie ontwikkelen met het algemeen bestuur (nieuwe ontwikkelingen, onder andere klimaat).
- Organiseren themadagen dagelijks bestuur en bespreking werkwijze en samenwerking met het algemeen bestuur.
- In 2018 wordt in een plan van aanpak aangegeven op welke wijze we de gebieds-participatie willen bevorderen: hoe geven we bestuurlijk en ambtelijk gericht vorm aan het betrekken van burgers en andere organisaties bij het voorbereiden en uitvoeren van onze plannen en projecten?
- Het onderwerp governance/integriteit is in 2017 niet behandeld in het algemeen bestuur, dit geschiedt - in afstemming met de fractievoorzitters – in 2018.

Waterbewustzijn

Doel Onze omgeving weet aantoonbaar beter wie wij zijn en wat wij doen.	2019
---	------

Maatregelen in 2018

- Vanuit de corporate story worden in 2018 aan de hand van speerpunten verschillende deelverhalen uitgewerkt. Deze worden vertaald naar verschillende middelen en thematische campagnes, waarbij online en offline media integraal worden ingezet.
- Aan de hand van de uitkomsten van het in 2017 uitgevoerde onderzoek 'reputatie en dienstverlening' stellen we een actieplan op om de zichtbaarheid en het beeld van het waterschap te verbeteren.
- We geven in 2018 invulling aan de Week van Ons Water (voorjaar en najaar).
- Bewezen onderdelen uit het educatiebeleid, zoals de Geoweek en het Jeugdwatercongres, worden ook in 2018 uitgevoerd.
- In 2018 vindt de werving, selectie en begeleiding van een nieuwe jeugdwaterbestuurder plaats.
- In aanloop naar de waterschapsverkiezingen in 2019, bereiden we ook de communicatie hierover in 2018 voor.
- Samen met grondeigenaren en grondgebruikers willen wij onze waterdoelen realiseren. Dit doen we onder andere door middel van het afsluiten van groenblauwe diensten. Derden voeren dan vrijwillig beheer- en inrichtingsmaatregelen uit die gericht zijn op de realisatie van de doelen voor het waterbeheer.

Vaarwegenbeheer en recreatie

Doel	
Instandhouden van toegankelijke en veilige vaarwegen.	2018
Het beheer en onderhoud van bruggen is een oneigenlijke waterschapstaak. Inzet is om bruggen in goede overdraagbare staat te brengen en over te dragen aan de wegbeheerder.	2016-2025
Instandhouden van watergerelateerde cultuurhistorische objecten	2018
De aangewezen zwemwaterlocaties voldoen minimaal aan de zwemwaterkwaliteit "aanvaardbaar".	2018

Maatregelen in 2018

- Het efficiënt beheren en onderhouden van onze vaarwegen inclusief de bediening van de in deze vaarwegen gelegen bruggen.
- Onderzoek vindt plaats naar de technische constructie van 38 bruggen.
- Naar aanleiding van de uitkomsten van het technisch onderzoek van bruggen wordt in 2018 een plan van aanpak c.q. meerjarenplan onderhoud bruggen opgesteld, waarbij gekeken wordt naar een mogelijke overdracht van de bruggen aan de wegbeheerder.
- In 2018 wordt een drietal bruggen gerenoveerd c.q. vervangen: Kruisstedeklap (Usquert), Zuidema's klap (Niekerk) en Trijntje Hartmantil (Zeerijp). Na oplevering vindt, zover mogelijk, overdracht plaats aan de wegbeheerder.
- Het efficiënt beheren van onze cultuurhistorische objecten, waaronder onze waarhuizen en sluizen

Duurzaamheid en energie

Doel	
Kostenreductie en/of kwaliteitsverbetering door samenwerking en door het toepassen van innovaties.	2016 - 2021
Doel	
Veertig procent van onze energiebehoefte is zelf duurzaam geproduceerd.	2017 - 2020

Maatregelen in 2018

- Uitvoeren van energiebesparende maatregelen (MJA 3) bij de zuiveringsinstallaties en rioolgemalen, conform het eind 2016 opgestelde Energie en Efficiency UitvoeringsPlan (EEP) voor de jaren 2017-2020. Uitvoering van deze afspraken dienen te zorgen voor een jaarlijkse energiebesparing van circa 2%. Daarnaast worden er maatregelen uitgevoerd om het chemicaliën verbruik op de rwzi Garmerwolde terug te dringen. Verder wordt thermische slibvoorbehandeling onderzocht.
- In 2018 brengen wij in beeld welke ambities wij voor de komende jaren hebben, welke inzet wij gaan plegen en welke nadere onderzoeken en maatregelen wij gaan uitvoeren om de doelstellingen vanuit de ruimtelijke adaptatie, energietransitie/duurzaamheid en circulaire economie te realiseren.

Kennis, innovatie en internationale samenwerking

<u>Doel</u>	
Vergroten en ook delen van kennis op waterhuishoudkundig gebied in relatie tot maatschappelijke en economische ontwikkelingen, ook op mondiaal gebied.	2016-2021

Maatregelen in 2018

- Er wordt uitvoering gegeven aan het innovatiebeleid bij nieuw op te starten projecten.
- Continuering van vraag gestuurde projecten internationale samenwerking (beleidsperiode 2016-2021). In 2018 wordt samen met andere waterschappen, regionale overheden en partners gekeken naar mogelijke internationale samenwerkingsmogelijkheden waar gebruik wordt gemaakt van elkaars kennis, kunde en netwerk. Op basis van binnengekomen verzoeken om kennisuitwisseling met ons waterschap, worden verkennende missies uitgevoerd met als doel langdurige partnerschappen op te bouwen en financiering van onze inzet te waarborgen. Afhankelijk van de externe financieringsmogelijkheden worden in 2018 de projecten bepaald en uitgevoerd.

Financiële middelen

Basis voor de financiële uitwerking in de onderstaande tabel zijn de reguliere werkzaamheden en de voorgenomen investeringen van 2018.

Tabel: Saldo lasten en baten programma Water en maatschappij 2018

in € 1.000	SALDOKOSTEN			INVESTERINGEN		
	Saldokosten	Index jaarplan 2017=100	% Mutatie tov voorgaand jaar	Besteding incl.uren en rente	Subsidie	Totaal
Jaarplan 2018	5.811	105,5	5,5	1.413		1.413
Jaarplan 2017	5.508	100,0	-8,3	1.716	25	1.691
Jaarrap. 2016	6.012	109,1				

Verschillen 2017 en 2018

In vergelijking met 2017 stijgen de saldokosten met € 303.000. De stijging van de saldokosten is als volgt opgebouwd:

- Lagere kapitaallasten van circa € 200.000 met name door vrijval van oude investeringen.
- De personeelskosten stijgen met circa € 500.000 met name door een stijging van de cao (1,5%) en pensioenpremies (2%). Daarnaast een tijdelijke uitbreiding van de bezetting ten behoeve van het uitvoeren van werkzaamheden binnen dit programma.

INVESTERINGEN 2018

In onderstaande tabel is aangegeven wat de verwachte bestedingen en ontvangsten in 2018 zijn.

Programma Water en Maatschappij		2018	
		Besteding	Subsidie / bijdragen derden
	RENOVATIE BRUGGEN		
B	- Groot onderhoud bruggen	€ 287.630	€
A	- Groot onderhoud bruggen	€ 1.062.275	€
	ONDERZOEK		
B	- Onderzoek watersysteem, hydrologie, hoogwater/droge voeten	€ 13.125	€
	TOTAAL	€ 1.363.030	€

Vaststelling krediet:

- A: vaststelling krediet bij Jaarplan 2018
- B: reeds eerder verstrekt
- C: apart voorstel in 2017 / 2018 aan algemeen bestuur

4.2.5 Programma Bedrijfsvoering

Toelichting op inhoud van het programma

Het programma Bedrijfsvoering richt zich op de ondersteuning van de primaire processen in het waterschap, onder andere personeel, informatievoorziening, financiën, sturing, beheersing (control) en faciliteiten.

Visie op Bedrijfsvoering

De maatschappelijke context waarin het waterschap werkt wordt breder. Dat levert ook nieuwe kansen op: mogelijkheden om werkzaamheden beter, goedkoper, efficiënter en sneller uit te voeren. Kostenbewust handelen is daarbij een van de uitgangspunten

We gaan actief op zoek naar nieuwe samenwerkingsvormen, vanuit verbindend denken en handelen.

We werken met veel kennis over de taken van het waterschap en we zijn daarbij innovatief en ondernemend. We willen een aantrekkelijke werkgever zijn. Werken in een flexibele organisatie, die effectief en slim kan inspelen op ontwikkelingen, mede dankzij de bedrijfsvoering die op orde is.

Als organisatie staan we de komende jaren voor grote investeringen. Gelet op de schuldenpositie van Noorderzijlvest vraagt dit om het maken van scherpe keuzes waar het gaat om deze investeringen. Wij zijn bereid om de noodzakelijke afwegingen te maken. De kerntaken van het waterschap willen wij daarbij niet aantasten.

Beleidsdoelen en maatregelen 2018

Mens en organisatie

Doel Een flexibele en efficiënte organisatie, waarbij de medewerkers omgevingsbewust, kostenbewust en resultaatgericht werken.	2020
--	------

Maatregelen in 2018

- In 2018 zal het verder vormgeven van onze organisatie worden voortgezet. Dit door het verder door vertalen van de in de voorgaande jaren ingezette ontwikkelingen. Het gaat hier over het bereiken van de juiste balans tussen medewerkers en de realisatie van onze doelen. Het inzetten van de juiste mensen en middelen. Dit doen wij onder meer door het gebruik maken van Strategische Personeelsplanning.
- Ontplooiingsmogelijkheden voor individuele medewerkers zullen in 2018 ook steeds meer worden vorm gegeven en gestimuleerd door samen te werken met collega waterschappen.
- De inspanning om samen continu te werken aan een flexibele, daadkrachtige en wendbare organisatie zal ook in 2018 met vol enthousiasme gedaan.
- De fysieke inrichting van werkplekken in relatie tot vitaliteit en duurzame inzetbaarheid van medewerkers wordt in 2018 geoptimaliseerd.
- In 2018 zal het bedrijfsrestaurant opnieuw worden ingericht. Naast de hoofd functie van de ruimte wordt ook gekeken naar de functionaliteit als het gaat om het creëren van ruimte voor overleg en het gebruik als flexibele werkplek.

Informatievoorziening bedrijfsprocessen

Doel Gestroomlijnde informatieprocessen dragen bij aan het optimaal en efficiënt functioneren van ons waterschap.	2016-2019
---	-----------

Maatregelen in 2018

- Om te kunnen voldoen aan de toenemende vraag naar integrale sturing door middel van informatie uit verschillende processen en applicaties, ontwikkelen we in 2018 een toekomstbestendige en flexibele middleware architectuur.
- We gaan verder met de ontwikkelijn Sturen en Beheersen. We willen vanuit de informatievoorziening tijdig en de juiste sturingsinformatie beschikbaar hebben ten behoeve van de primaire processen. Hiervoor is het nodig een samenhangend (op strategisch, tactisch en operationeel niveau) stelsel van prestatie-indicatoren te ontwikkelen.
- De procesgegevens van de afvalwaterzuiveringen willen we meer gestructureerd vastleggen en kunnen gebruiken om mee te sturen. Daarvoor zal een database voorziening worden gebouwd. Het ondersteunt het waterschap in het beheren van afvalwaterzuiveringsprocessen en zorgt voor een uniforme standaard voor meetgegevens en rapportages. Dit draagt bij aan diverse ontwikkelingen bij het proces rond de afvalwaterketen, zoals de invoering van een centrale regiekamer, assetmanagement en zuiveringsinformatie (Z-Info).
- DAMO systeem is het nieuwe gestandaardiseerde datamodel voor de watersysteemgegevens van de waterschappen. Het maakt het mogelijk om de gegevens van de waterschappen uniform op te slaan. Bij de invoering van dit landelijk vastgestelde model zijn aanpassingen nodig in de databases en koppelingen naar applicaties. Deze aanpassingen worden in 2018 doorgevoerd.

Control (beheersing)

<u>Doel</u> Rechtmatig, doelmatig en doeltreffend handelen van de organisatie.	2017
---	------

Maatregelen in 2018

- De verantwoording over de kwaliteit van de bedrijfsvoering vindt plaats bij de vaststelling van de jaarrapportage. Nieuwe elementen zoals een 'in control statement' over bijvoorbeeld de zorgplicht keringen en informatiebeveiliging worden hieraan toegevoegd.
- Financieel rechtmatig handelen is binnen de processen op orde; door uitvoering van verbijzonderde interne controles wordt dit jaarlijks beoordeeld.
- Naar aanleiding van de accountantscontrole 2017 wordt de Kadernota Interne Controle aangepast. De nota zal ter informatie worden voorgelegd aan het algemeen bestuur.
- Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoek worden door c.q. namens het dagelijks bestuur uitgevoerd. Het algemeen bestuur wordt over de planning en over de uitkomsten geïnformeerd.
- Per 1 januari 2018 treedt de nieuwe gemeenschappelijke regeling Noordelijk Belastingkantoor in werking. In 2017 is aandacht besteed aan de opzet en inrichting hiervan. In 2018 zal de werking worden getoetst aan de opzet.

Juridisch en financieel beleid en beheer

<u>Doel</u> Een actueel financieel beleid dat recht doet aan de maatschappelijke ontwikkelingen en aan de daaruit voortvloeiende besluiten van het algemeen bestuur.	2016-2019
---	-----------

Maatregelen in 2018

- De voorbereiding op een nieuwe kostentoedeling op basis van de huidige landelijke systematiek wordt in 2018 verder uitgevoerd. De uitkomsten en adviezen van de Commissie Aanpassing Belastingstelsel Waterschappen worden geanalyseerd en vertaald naar de mogelijke effecten op de kostentoedeling binnen Noorderzijlvest op de langere termijn.
- Voorbereiding op de invoering van de omgevingswet gaat in 2018 door. Dit ondanks het feit dat de invoeringsdatum van deze wet vooruit is geschoven naar 2021.
- In mei 2016 is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) in werking getreden. Van organisaties wordt verwacht dat zij voor juni 2018 hun bedrijfsvoering met de AVG in overeenstemming brengen. Noorderzijlvest heeft in dit kader reeds een privacyreglement vastgesteld en een medewerker aangewezen als functionaris gegevensbescherming. De verdere uitvoering van het plan van aanpak in 2018 leidt tot de borging van deze privacywetgeving in de werkwijze voor eind mei 2018.

Financiële middelen

Basis voor de financiële uitwerking in de onderstaande tabel zijn de reguliere werkzaamheden en de voorgenomen investeringen van 2018.

Tabel: Saldo lasten en baten programma Bedrijfsvoering 2018

in € 1.000	SALDOKOSTEN			INVESTERINGEN		
	Saldokosten	Index jaarplan 2017=100	% Mutatie tov voorgaand jaar	Besteding incl. uren en rente	Subsidie	Totaal
Jaarplan 2018	14.989	99,3	-0,7	1.078		1.078
Jaarplan 2017	15.099	100,0	13,6	635		635
Jaarrap. 2016	13.283	88,0				

Verschillen 2017 en 2018

In vergelijking met 2017 dalen de saldokosten met € 110.000. Dit wordt veroorzaakt door:

- De kapitaallasten stijgen met circa € 40.000 door afronding van projecten in 2017.
- De personeelskosten stijgen met circa € 250.000. Ten eerste wordt dit veroorzaakt door hogere kosten voor tijdelijk personeel niet in loondienst (€ 100.000) en door een stijging van de cao (1,5%) en pensioenpremies (2%).
- Een daling van de goederen en diensten met circa € 650.000. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat er in 2017 een eenmalige bijdrage inzake oprichting van het Noordelijk Belastingkantoor was geraamd.
- De baten dalen met circa € 250.000. Ook dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat in 2017 een extra bijdrage was geraamd inzake afwikkeling van de ICT dienstverlening aan Hefpunt.

INVESTERINGEN 2018

In onderstaande tabel is aangegeven wat de verwachte bestedingen en ontvangsten in 2018 zijn.

Programma Bedrijfsvoering		2018	
		Besteding	Subsidie / bijdragen derden
	INFORMATIEVOORZIENING BEDRIJFSPROCESSEN		
B	- Aansluiten op basisregistratie	€ 80.000	€
B	- Implementatie E-HRM	€ 23.383	€
B	- Vervangen OBS (onderhoudsbeheersysteem)	€ 125.000	€
A	- Vervangen OBS (onderhoudsbeheersysteem)	€ 210.000	€
A	- DAMO	€ 50.000	€
A	- Historian datamanagement AWK	€ 50.000	€
A	- Middleware architectuur opzetten	€ 80.000	€
A	- Project sturen en beheersen	€ 125.000	€
A	- Vernieuwen DATA opslag en infra	€ 210.000	€
	FACILITEITEN		
A	- Herinrichten restaurant	€ 125.000	€
	TOTAAL	€ 1.078.383	€

Vaststelling krediet:

- A: vaststelling krediet bij Jaarplan 2018
- B: reeds eerder verstrekt
- C: apart voorstel in 2017 / 2018 aan algemeen bestuur

5. Waterschapsbelastingen

5.1 Belastingstelsel

Het belastingstelsel omvat drie heffingen:

- verontreinigingsheffing.
- zuiveringsheffing.
- watersysteemheffing.

De verontreinigingsheffing is voor directe lozingen op het oppervlaktewater. Het tarief is gelijk aan het tarief voor de zuiveringsheffing. De opbrengsten hiervan gaan naar het Watersysteem. De zuiveringsheffing is de heffing van huishoudens en bedrijven. Huishoudens betalen een forfait van 3 VE's (vervuilingseenheden) terwijl een alleenwonende voor 1 VE betaalt. Bedrijven betalen naar de vuilast.

De kosten van het Watersysteem moeten worden opgebracht door vier categorieën te weten:

- ingezetenen;
- eigenaren gebouwd;
- eigenaren natuur;
- eigenaren (overig) ongebouwd.

In de vergadering van het algemeen bestuur van 16 oktober 2013 is de kostentoedeling vastgesteld. De kostentoedeling watersysteem is als volgt:

- 25% aan de ingezetenen;
- 18,9% aan de zakelijke gerechtigden van ongebouwde onroerende zaken niet zijnde natuurterreinen;
- 0,2% aan de zakelijke gerechtigden van natuurterreinen;
- 55,9% aan de zakelijke gerechtigden van gebouwde onroerende zaken.

Bij de watersysteemheffing wordt gebruik gemaakt van tariefdifferentiatie:

Voor buitendijks gelegen ongebouwde onroerende zaken die geen natuurterreinen zijn en voor buitendijks gelegen gebouwde onroerende zaken wordt een tarief gehanteerd dat 25% is van het tarief dat blijkens de verordening op de watersysteemheffing voor elk van deze categorieën geldt.

Voor verharde openbare wegen wordt een gedifferentieerd tarief toegepast dat 100% hoger is dan het tarief dat blijkens eerder genoemde verordening voor ongebouwde onroerende zaken niet zijnde natuurterreinen geldt.

De categoriegebonden kosten (kosten verkiezingen, WOZ-kosten en kwijtschelding/oninbaar) worden toegerekend aan de betreffende categorieën.

5.2 Belastingheffing

Het waterschap moet op taakniveau kostendekkend werken. Dit betekent dat de saldokosten per taak volledig gedekt moeten zijn. Dekking vindt plaats door de belastingopbrengsten en eventuele onttrekking aan de reserves.

De belastinggelden worden opgebracht door de ingelanden, die zijn onderverdeeld in verschillende categorieën. Het bedrag dat iedere categorie moet opbrengen is gebaseerd op de vastgestelde kostentoedeling. De per categorie vastgestelde op te brengen belastingbedragen leiden op basis van het aantal heffingseenheden (hectares, WOZ-waarde, woningen, ve's) tot belastingtarieven. Hierbij dient rekening te worden gehouden met het feit dat niet alle opgelegde aanslagen betaald zullen worden als gevolg van kwijtschelding en oninbaarheid.

Tabel: Ontwikkeling verdeling saldokosten over watersysteem en zuiveren

in € 1.000	S A L D O K O S T E N			INDEX Jaarplan 2017 = 100		
	Totaal	Watersysteem	Zuiveren	Totaal	Watersysteem	Zuiveren
Jaarplan 2018	61.885	36.764	25.121	104,1	107,4	99,6
Jaarplan 2017	59.453	34.237	25.216	100,0	100,0	100,0

Tabel: Kwijtschelding en oninbaarheid

Kwijtschelding en oninbaarheid in € 1.000	Taak		
	Totaal	Watersysteem	Zuiveren
Jaarplan 2018	2.450	857	1.594
Jaarplan 2017	2.660	901	1.759

De bedragen voor kwijtschelding en oninbaarheid worden in de begroting toegerekend aan de taken watersysteem en zuiveren in dezelfde verhouding als de bedragen uit de meest recente jaarrekening, in dit geval 2016. De procentuele verdeling kan hierdoor per jaar verschillen, maar blijft hierdoor zo dicht mogelijk bij de daadwerkelijke ontwikkeling van de kosten van oninbaarheid en kwijtschelding per taak.

Tabel: Belastingheffing

Taak	Jaarplan 2017	PN 18-21 2018	Jaarplan 2018	index PN18-21 JP 2017=100	index JP2018 JP 2017=100	index JP2018 PN18-21=100
Watersysteem						
<i>Heffing/Categorie</i>						
Verontreinigingsheffing	330.381	328.172	324.896	99,3	98,3	99,0
Ingezetenen	9.294.758	9.741.122	9.880.866	104,8	106,3	101,4
Gebouwd	19.170.038	20.842.770	20.572.592	108,7	107,3	98,7
Ongebouwd	6.283.838	6.790.371	6.760.862	108,1	107,6	99,6
Natuur	66.490	71.876	71.450	108,1	107,5	99,4
Totaal watersysteem	35.145.505	37.774.311	37.610.666	107,5	107,0	99,6
Zuiveren	26.194.752	26.354.736	26.091.648	100,6	99,6	99,0
Totaal NZV	61.340.257	64.129.047	63.702.314	104,5	103,9	99,3

Tabel: Dekkingsoverzicht

Taak	Belasting heffing	Kwijtschelding + oninbaar	Onttrekking Reserve	Totaal dekking	Te dekken saldolasten	Dekkings- verschil
Watersysteem						
<i>Heffing/Categorie</i>						
Verontreinigingsheffing	324.896			324.896		
Ingezetenen	9.880.866	-856.500		9.024.366		
Gebouwd	20.572.592	0		20.572.592		
Ongebouwd	6.760.862	0		6.760.862		
Natuur	71.450			71.450		
Totaal watersysteem	37.610.666	-856.500	0	36.754.166	36.763.897	-9.731
Zuiveren	26.091.648	-1.593.500	624.000	25.122.148	25.120.621	1.527
Totaal NZV	63.702.314	-2.450.000	624.000	61.876.314	61.884.518	-8.204

De saldokosten van de taak watersysteem stijgen in 2018 met 7,4% ten opzichte van 2017 en de bruto belastingopbrengst met 7,0%, dus 0,4 % minder. Dit komt door de lagere toerekening van kwijtschelding en oninbaarheid. Voor deze taak wordt in 2018 niets onttrokken uit de reserves.

De stijgingen van de tarieven van de verschillende categorieën die onder deze taak vallen laten echter verschillen zien (zie de tabel tarievenontwikkeling). Dit wordt veroorzaakt door verschillen in ontwikkeling van het aantal heffingseenheden per categorie. Zo stijgt naar verwachting het aantal ingezetenen en is de toerekening naar deze categorie van kwijtschelding lager, waardoor het tarief voor de categorie ingezetenen minder stijgt. En de stijging van de WOZ-waarde heeft een minder sterke stijging van het tarief per eenheid voor de categorie gebouwd tot gevolg.

De saldokosten van de taak zuiveren dalen met 0,4% ten opzichte van 2017. De vermeerdering van het aantal heffingseenheden (ve's) leidt bij een tariefsdaling van 1% tot een daling van de belastingopbrengst met 0,4%. Hiervoor is een onttrekking aan de reserve noodzakelijk van € 624.000.

Tabel: Tarievenontwikkeling 2017-2018

Overzicht tarieven				
Heffing/categorie	heffingseenheid	Jaarplan 2018	Jaarplan 2017	% Mutatie
<u>Watersysteemheffing</u>				
Ingezetenen	in € per woonruimte	65,61	62,36	5,2
Gebouwd - binnendijks	in % WOZ - waarde	0,0608	0,0588	3,4
Gebouwd - buitendijks	in % WOZ - waarde	0,0152	0,0147	3,4
Ongebouwd - binnendijks	in € per ha	62,61	58,27	7,4
Ongebouwd - wegen	in € per ha	125,22	116,54	7,4
Ongebouwd - buitendijks	in € per ha	15,65	14,57	7,4
Natuur	in € per ha	3,36	3,05	10,2
<u>Verontreinigingsheffing</u>	in € per v.e.	62,48	63,11	-1,0
<u>Zuiveringsheffing</u>	in € per v.e.	62,48	63,11	-1,0

6. Overige paragrafen

6.1. Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen

Inleiding

In het Waterschapsbesluit (artikel 4.11) is opgenomen dat in het Jaarplan een paragraaf opgenomen moet worden over het weerstandsvermogen. Hierbij wordt ingegaan op de relatie tussen enerzijds de weerstandscapaciteit en anderzijds de financiële risico's. In formule weergegeven:

$$\text{Weerstandvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{(\text{rest}) \text{ risico's}}$$

Met beschikbare weerstandscapaciteit is bedoeld de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Bij risico's gaat het om mogelijke toekomstige voorvallen waarvoor geen maatregelen zijn getroffen én die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Onderstaand is ingegaan op enkele bestuurlijke risico's (6.1.1). Vervolgens zijn de bedrijfsvoerings-risico's in relatie tot het weerstandsvermogen opgenomen (6.1.2). Dit vindt plaats op basis van het beleid wat hieromtrent is vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur op 21 september 2016 (nota financieel beleid 2016). In paragraaf 6.1.3 is aangegeven in hoeverre de beschikbare weerstandscapaciteit (het vermogen) toereikend is om mogelijke risico's te kunnen afdekken.

6.1.1 Bestuurlijke risico's

De bestuurlijke risico's zijn opgenomen in het strategisch risicodossier en deze wordt jaarlijks geactualiseerd. De laatste actualisatie met het dagelijks bestuur heeft plaatsgevonden in juli 2017. Met het management is het dossier in maart en in september 2017 besproken en geactualiseerd. In de loop van 2017 zijn vijf nieuwe risico's toegevoegd welke hieronder zijn toegelicht.

De belangrijkste risico's (hoge kans op voorkomen én een hoge impact op de organisatie) die politiek/bestuurlijk aandacht vragen zijn:

- ❖ Ten gevolge van de aardbevingen kan schade ontstaan aan de bestaande infrastructuur. Voor de nieuw aan te leggen infrastructuur moet duidelijk zijn welke maatregelen genomen moeten worden voor het aardbevingsbestendig bouwen. Concreet in uitvoering zijn projecten voor de regionale kering (Eemskanaal) en voor de primaire kering (dijk Eemshaven-Delfzijl) waarbij voor de laatste de opgaaf inmiddels duidelijk is geworden. Er vindt frequent overleg plaats met de NAM en de Nationaal Coördinator Groningen over de andere zaken. Naast een technisch risico is er een financieel risico aan verbonden.
- ❖ In het bestuursakkoord is opgenomen dat in de eerste helft van de bestuursperiode wordt nagegaan of het nodig/bestuurlijk wenselijk is een schuldenplafond in te stellen. Dit in relatie tot de ontwikkeling van de financiële positie. In april 2017 is hierover een discussiebijeenkomst georganiseerd met het algemeen bestuur. Bij de bespreking van de Perspectiefnota 2018-2021 zijn de uitkomsten betrokken. In de aanbestedingsbrief bij dit Jaarplan en in de treasuryparagraaf is door het dagelijks bestuur een voorstel gedaan voor het instellen van een kader. Daarmee is dit risico vervallen.
- ❖ Bij de Perspectiefnota 2018-2021 is als een verhoogd risico aangegeven het niet tijdig (kunnen) nemen van maatregelen voor DV2050, KRW of de klimaatmaatregelen. Oorzaken hiervoor kunnen zowel binnen het waterschap (bijvoorbeeld doordat bestuurlijk andere keuzes worden gemaakt) als buiten het waterschap liggen (samenwerkingspartners nemen onvoldoende maatregelen). Ook de ontwikkelingen kunnen sneller gaan dan verwacht. Een voorbeeld hiervan is de klimaatontwikkeling. Op basis van de ervaringen in 2016, zowel in ons eigen gebied als in het zuiden van Nederland, moeten er wellicht eerder maatregelen worden genomen. Dit alles vraagt om het maken van keuzes, met partners tijdig te overleggen en het nemen van maatregelen in de komende jaren.

Jaarplan 2018

43

- ❖ De invoering van de Omgevingswet zorgt voor grote veranderingen in de komende jaren. De rol en positie van het waterschap verandert daardoor. Dit vraagt om aanpassingen van onze eigen processen om de belangen van het waterschap veilig te stellen. Dit vraagt zowel bestuurlijk als ambtelijk om het maken van keuzes. Maar ook andere wetgeving, zoals zorgplicht keringen, vraagt meer aandacht in de komende jaren.
- ❖ Bij de Perspectiefnota 2018-2021 is als nieuw risico opgenomen een toename van de rentelasten. Gezien de lage stand van de rente op dit moment zal op een gegeven moment in de toekomst de rente stijgen. Dit geeft een opwaartse druk op de tarieven en/of een beperking van de ruimte voor andere exploitatielasten.
- ❖ Daarnaast zijn vier nieuwe risico's opgenomen waarvan de kans op voorkomen laag is ingeschat en waarvan de impact op dit moment nog beperkt wordt ingeschat. Dit betreft uitvoering van de *Investeringsagenda* die samen met IPO en VNG aan het nieuwe kabinet is aangeboden. Dit betreft de thema's klimaatadaptatie, energietransitie en circulaire economie. Dit kan impact hebben op de eigen investeringen. Daarnaast wordt gewerkt aan het opstellen van een nieuw *Bestuursakkoord water*. Dit kan ook mogelijk toekomstige gevolgen hebben. Als derde nieuwe risico is opgenomen dat het waterschap op basis van *nieuwe wet- en regelgeving* extra investeringen moet doen. Gedacht kan worden aan het verwijderen van medicijnresten. De beheermaatregel bij deze drie nieuwe risico's is dat via de bestuurlijke kanalen waar mogelijk invloed wordt uitgeoefend. Ten slotte is als nieuw risico opgenomen dat de genomen *maatregelen ter compensatie van de gevolgen van bodemdaling door aardgaswinning* op de lange termijn niet meer effectief zijn. Dit zal te zijner tijd worden opgepakt en opgenomen in het volgende Waterbeheerprogramma.

Operationele risico's kunnen eveneens een bestuurlijke impact hebben. Voorbeelden zijn het niet op orde hebben van het watersysteem of niet nakomen van bestuurlijke afspraken (verwachtingen gewekt in het Waterbeheerprogramma of in de studie Droge Voeten 2050). Er wordt adequaat ingespeeld op maatschappelijke ontwikkelingen en op het voldoende bewust zijn van de omgeving om projecten te kunnen realiseren.

6.1.2. Bedrijfsvoeringsrisico's

De ervaring leert dat de meeste bedrijfsvoeringsrisico's min of meer structureel van aard zijn. Desondanks doen zij zich in de praktijk niet veelvuldig voor. Op een enkele uitzondering na wordt de kans op voorkomen laag ingeschat. Incidenteel doet zich een risico voor zoals het overstromingsrisico bij de regionale keringen, een storm bij de primaire keringen of gevolgen van extreem wateroverlast. Uit de uitgevoerde actualisering van de risico's zijn geen nieuwe risico's naar voren gekomen.

Per programma zijn de belangrijkste risico's als volgt.

- Waterveiligheid en rampenbestrijding: risico van doorbraak van de primaire of regionale kering met als gevolg overstroming. Of het risico van niet voldoen aan de normen.
- Voldoende en gezond water: risico van het versneld uitvoeren van maatregelen t.g.v. de klimaatwijziging en het niet voldoende in kunnen zetten van onze infrastructuur bij de bedrijfsvoering c.q. bij calamiteiten. In 2014 is de studie Droge Voeten 2050 afgerond. Op basis hiervan is er inzicht ontstaan waar en welke maatregelen genomen moeten worden. In de Perspectiefnota en in het jaarplan wordt hiermee rekening gehouden.
- Gezuiverd water: het risico dat de belegging fonds oude leiding onvoldoende rendement oplevert. Dit is een risico op langere termijn. Doordat het beleggingsfonds medio 2017 door de beheerder is opgeheven zijn de middelen vrijgevallen. Een vervangende belegging is op dit moment moeilijk te vinden gezien de lage rentestand. Voorsnog is de belegging (plm. € 5,7 miljoen) in kort geld aangehouden. Zodra de markt zich herstelt wordt in overleg met het waterschap Hunze en Aa's (medebeheerder van het fonds) gekeken naar een andere beleggingsvorm.
- Water en maatschappij: hierbij zijn geen specifieke risico's benoemd.

- **Bedrijfsvoering:** het risico op de verstrekte garantstelling Hefpunt (in 2014 vernieuwd) en de garantstelling op het doorlopend krediet t.b.v. de Unie van Waterschappen. Met de opheffing van de gemeenschappelijke regeling Hefpunt vervalt het eerste risico. Met het Noordelijk Belastingkantoor zijn er nog geen garantstellingsafspraken gemaakt.

Naast de risico's die ten laste van het weerstandsvermogen komen, zijn er bedrijfsvoeringsrisico's die ten laste van de post onvoorzien komen. Voorbeelden van dergelijke risico's zijn een breuk in een persleiding, faillissement van leverancier, kortdurende uitval van infrastructuur of schade aan eigendommen van derden. In de exploitatiebegroting is hiervoor een post onvoorzien opgenomen. Deze is echter beperkt van omvang (€ 10.000). Vooralsnog wordt ervan uit gegaan dat er voldoende middelen in de exploitatiebegroting zijn opgenomen om eventuele tegenvallers op te vangen.

6.1.3 Beschikbare vermogen versus omvang risico's

Ultimo boekjaar 2016 bedraagt het beschikbare weerstandsvermogen (na resultaatbestemming) in totaal € 10,1 miljoen. Gesplitst naar de twee taken is dit:

Watersysteembeheer	€ 2,5 miljoen
Zuiveringsbeheer	€ 7,6 miljoen

In de begroting 2017 is een beroep gedaan op de algemene reserve voor de taak zuiveringsbeheer van € 780.000. De najaarsrapportage 2017 laat voor deze taak een voordelig resultaat zien van plm. € 1 miljoen. Voor de taak watersysteembeheer wordt een tekort verwacht van € 0,8 miljoen.

Rekening houdende met de geplande onttrekking in 2017 en het resultaat zoals verwacht bij de najaarsrapportage 2017, is de stand van het beschikbare weerstandsvermogen eind 2017 als volgt:

Watersysteembeheer	€ 1,7 miljoen
Zuiveringsbeheer	€ 7,8 miljoen
Totaal	€ 9,5 miljoen.

De in paragraaf 6.1.2 genoemde risico's zijn gewaardeerd (kans maal gevolg in geld). Uit deze waardering blijkt dat de gewenste minimale omvang van het weerstandsvermogen € 2,9 miljoen bedraagt. Hierbij zijn de risico's van doorbraak primaire kering en het niet voldoen aan de vigerende normen voor de primaire kering (programma waterveiligheid en rampenbestrijding) niet meegenomen. De kosten van een grootschalige ramp (overstroming) bij de primaire kering zullen dermate hoog zijn dat ook andere overheden naar verwachting financieel zullen bijdragen. Bij het niet voldoen van de primaire keringen aan de normen wordt een beroep gedaan op het HWBP, waarvoor de waterschapsbijdrage is opgenomen in de Perspectiefnota.

Gesplitst naar de twee taken van het waterschap is voor de taak watersysteem een weerstands-capaciteit wenselijk van € 2,5 miljoen (gelijk aan de Perspectiefnota) en voor de taak zuivering € 0,4 miljoen (gelijk aan de Perspectiefnota).

In het beleid is vastgesteld dat het weerstandsvermogen mag variëren tussen 0,8 en 1,2 maal de benodigde capaciteit. Voor beide taken in totaal bedraagt de weerstandscapaciteit ultimo 2017 3,3 met name mede door het overschot voor de taak zuiveren. Per taak is de stand als volgt:

	Weerstandsvermogen		Factor	Overschot c.q. tekort	Vrije ruimte t.o.v. minimum norm (0,8)
	Beschikbaar	Benodigd			
Watersysteem	1.750	2.478	0,7	-728	-233
Zuiveren	7.768	438	17,7	7.330	7.417
Totaal	9.518	2.917	3,3		

Voor de taak watersysteem was het tekort van voorgaande jaren (€ 1,7 miljoen) volledig weggewerkt door met name het positieve resultaat over 2016 (zie Perspectiefnota). Ten gevolge van het verwacht nadelig resultaat over 2017 is er wederom sprake van een tekort van € 0,7 miljoen.

Voor de taak zuiveren is het overschot wederom gegroeid en wel tot € 7,3 miljoen door het verwacht resultaat over 2017 van € 1 miljoen. Als rekening wordt gehouden met de minimum norm van 0,8 dan bedraagt het tekort voor watersysteem € 0,2 miljoen en het overschot voor zuiveren € 7,4 miljoen. In het beleid rondom het vermogen is vastgelegd dat er algemene reserves per taak worden aangehouden.

Uit een vergelijking van het weerstandsvermogen met andere waterschappen (basis: benchmark Waterschapspeil 2017) blijkt dat de aanwezige weerstandscapaciteit tussen de 1 en 10 keer bedraagt. De meesten zitten tussen 1 en 3 keer. Bij Noorderzijlvest bedraagt dit 3,3.

6.1.4. Reserves en voorzieningen

STAAT VAN RESERVES EN VOORZIENINGEN Jaarplan 2018							
Omschrijving in € 1.000	STAND 1 JANUARI	Mutaties in het jaar				STAND 31 DECEMBER	Berekende rente die niet is toegevoegd
		Vermeerderingen			Verminderingen		
		Rente	tlv expl	overige			
Algemene reserves							
Watersysteem	1.749					1.749	17
Zuiveren	7.768				624	7.144	78
Bestemmingsreserves							
Watersysteem	2.296	5			71	2.229	18
Zuiveren	126					126	1
Algemeen	22					22	0
Oude leidingen	5.739					5.739	
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	17.700	5			695	17.010	115
Voorzieningen							
Watersysteem							
Zuiveren							
Algemeen	3.909	23	60		302	3.690	16
TOTAAL VOORZIENINGEN	3.909	23	60		302	3.690	16

Onttrekkingen aan reserves en voorzieningen

Een van de uitgangspunten in de perspectiefnota 2018-2021 was het in stand houden van een zo gelijkmatig mogelijke tariefontwikkeling. Om dit te kunnen realiseren worden, waar mogelijk, de algemene reserves ingezet. Dit is voor de komende jaren alleen mogelijk voor de taak zuiveren. In 2018 zal € 624.000 aan de algemene reserve zuiveren worden onttrokken zodat het tarief met 1% daalt.

Verder wordt uit een aantal voorzieningen onttrokken ter dekking van personeelslasten, deze voorzieningen waren daartoe gevormd.

6.2 Verbonden partijen

Het waterschap neemt uit beleidsoverwegingen deel in een aantal samenwerkingsverbanden. De volgende samenwerkingsverbanden zijn door het waterschap Noorderzijlvest aangegaan:

Gemeenschappelijke regeling met waterschap Hunze en Aa's

In de reglementen van Noorderzijlvest en die van Hunze en Aa's is bepaald dat het waterschap samenwerkt met een of meer andere waterschappen ten behoeve van een doelmatige uitoefening van grootschalige taakonderdelen en dat daartoe een regeling is aangegaan.

Tussen beide waterschappen is sinds 1 januari 2000 sprake van een samenwerking ten aanzien van een aantal benoemde activiteiten op het terrein van de afvalwaterinzameling, afvalwaterzuivering, ontwateren en verwerking van slib, laboratoriumwerkzaamheden, het sluiten van (dijk)coupures en de beheerkosten van het fonds oude leidingen. Hiertoe is een gemeenschappelijke regeling aangegaan. In 2016 is de gehanteerde kostenverdeling geëvalueerd evenals de wijze van toerekenen van de kosten van de transportstelsels. Met ingang van 1 januari 2017 zijn deze aanpassingen doorgevoerd.

Gemeenschappelijke regeling Hefpunt/Noordelijk Belasting kantoor

Per 1 september 2007 is tussen de waterschappen Noorderzijlvest en Hunze en Aa's, evenals wetterskip Fryslân een gemeenschappelijke regeling ingericht die is belast met de heffing en invordering van de waterschapsbelastingen. De onderlinge afspraken over de dienstverlening zijn in een Service Level Agreement (SLA) vastgelegd.

Eén van de doelstellingen die ten grondslag liggen aan de oprichting van deze gemeenschappelijke regeling, betreft het verlagen van de perceptiekosten van de heffing en invordering van de waterschapslasten. Daarnaast is het borgen van de continuïteit en het verbeteren van de kwaliteit een belangrijk uitgangspunt. Dit alles is mogelijk door bundeling van kennis, kwaliteit en kwantiteit van deze drie waterschappen. In juli 2016 is door de drie noordelijke waterschappen en de gemeente Groningen een positief besluit genomen over het oprichten van het noordelijk belastingkantoor. Inmiddels is gestart met het detailontwerp en de uiteindelijke implementatie. De onderlinge afspraken over de dienstverlening worden in een Service Level Agreement (SLA) vastgelegd. Het streven is dat het noordelijke belastingkantoor operationeel zal zijn op 1 januari 2018. Daarna wordt Hefpunt op termijn opgeheven.

Gemeenschappelijke regeling Waterschapshuis

Het Waterschapshuis is opgericht om, vooral op het gebied van Informatie- en Communicatietechnologie, producten te ontwikkelen die voorzien in een brede gezamenlijke behoefte, waarmee samenwerking wordt beoogd tussen waterschappen en andere overheden. Onder regie van het Waterschapshuis spannen de waterschappen zich in om de kwaliteit van de digitale dienstverlening voor en naar burgers en bedrijven te verbeteren en om daarin een kostenbesparing op de ICT uitgaven te bewerkstelligen.

De gemeenschappelijke regeling is formeel per 1 juli 2010 in werking getreden. De overgang van alle producten van de stichting naar de GR heeft op 1 januari 2013 plaats gevonden. Begin 2015 is de organisatie van Het Waterschapshuis aangepast. Hierbij is een onderscheid gecreëerd tussen de instandhouding van de organisatie en de dienstverlening aan de waterschappen met programma's en projecten. Alle waterschappen die aan Het Waterschapshuis deelnemen zijn als *eigenaar* verantwoordelijk voor de instandhouding van Het Waterschapshuis. Alleen de waterschappen die ook aan een bepaald programma of project deelnemen dragen als *opdrachtgever* de kosten en risico's van dat programma of project.

Nederlandse Waterschapsbank N.V.

Hoofddoelstelling van de Nederlandse Waterschapsbank N.V. is het zo goed en goedkoop mogelijk financieren van de Nederlandse publieke sector. De bank streeft niet naar maximale winst, maar naar een bij het karakter van de bank passend optimaal resultaat. Het waterschap Noorderzijlvest is eigenaar van ruim 2% van de aandelen.

N.V. Groninger Monumenten Fonds

De N.V. Groninger Monumenten Fonds is in 2003 door acht partijen opgericht met als doelstelling een wezenlijke bijdrage te zullen leveren aan het in standhouden en beheren van een deel van het cultureel erfgoed in de provincie Groningen. Het waterschap is eigenaar van ruim 9% van de aandelen.

Samenwerking in de waterketen

In 2011 hebben dertig gemeenten, waterschappen en waterbedrijven in de regio Groningen-Drenthe afspraken gemaakt over samenwerken in de waterketen. Doel is de riolering, waterzuivering en drinkwatervoorziening beter op elkaar af te stemmen en taken in gezamenlijkheid uit te voeren. In 2014 is een besluit genomen over deelname aan het regionaal opgestelde samenwerkingsovereenkomst Waterketen Groningen / Noord-Drenthe. In deze overeenkomst zijn afspraken gemaakt over projecten die op regionale schaal belegd en uitgevoerd moeten worden en wat de rol van de deelnemende partners, waaronder ons waterschap, hierin is. Naast deze afspraken zijn er waterakkoorden vastgesteld met vijf samenwerkingsclusters. In deze clusters werken gemeenten, waterschap(en) en drinkwaterbedrijven samen in projecten die aantoonbaar scoren op drie doelen, namelijk: kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid. In de jaren tot 2020 vindt gefaseerde uitvoering van alle afspraken plaats die zowel op regionaal niveau als in de clusters zijn gemaakt. De uitvoering van alle projecten op regionaal niveau is belegd bij een aangestelde waterregisseur.

Overige

Daarnaast zijn nog enkele lichtere samenwerkingsverbanden aangegaan met andere overheden. Een voorbeeld is die voor de aanleg, het beheer, onderhoud en instandhouding van systemen voor de Individuele Behandeling van Afvalwater (IBA's). Verder kan genoemd worden de beheerovereenkomst met betrekking tot zuiveringstechnische werken tussen het waterschap Noorderzijlvest en wetterskip Fryslân en waterschap Drents Overijsselse Delta. Sinds het jaar 2000 zijn afspraken gemaakt over het beheer en de verdeling van kosten.

6.3 Financiering

Algemene interne en externe ontwikkelingen

Als gevolg van de Wet financiering decentrale overheden zijn de waterschappen verplicht een financieringsparagraaf in het jaarplan (en de jaarverslaggeving) op te nemen. Deze paragraaf in het jaarplan is, samen met het treasurystatuut, een belangrijk instrument voor sturing en beheersing van de treasuryfunctie.

Vanaf 2017 wordt gewerkt met een treasury jaarplan. In dit plan worden ontwikkelingen van het afgelopen jaar en operationele doelstellingen en acties voor het komende jaar vastgelegd. Deze worden in de treasurycommissie besproken en geëvalueerd. De uitgangspunten voor het plan liggen vast in het treasurystatuut en in de treasuryparagraaf van dit jaarplan.

Voor de komende jaren staan er forse investeringen op het programma, zoals het versterken van de regionale en primaire keringen. Om tot een gedegen financieringsstrategie te komen voor de middellange termijn, is in 2017 gestart met onderzoek naar diverse partijen, met name de Nederlandse Waterschapsbank, de Europese Investeringsbank, en mogelijk ook met externe deskundigen op het gebied van leningenbeheer en treasury. Ook in 2018 zal dit onderzoek een vervolg krijgen. Volgens de huidige liquiditeitsprognose stijgt de financieringsbehoefte vanaf 2018 zodanig, dat deze dient te worden ingevuld door middel van een of meerdere langlopende geldleningen. Eind oktober 2017 is er een langlopende lineaire lening van € 40 miljoen afgesloten met een looptijd van 20 jaar en tegen een rentepercentage van 1,135%. Op die wijze wordt voldaan aan de renterisiconorm en de kasgeldlimiet.

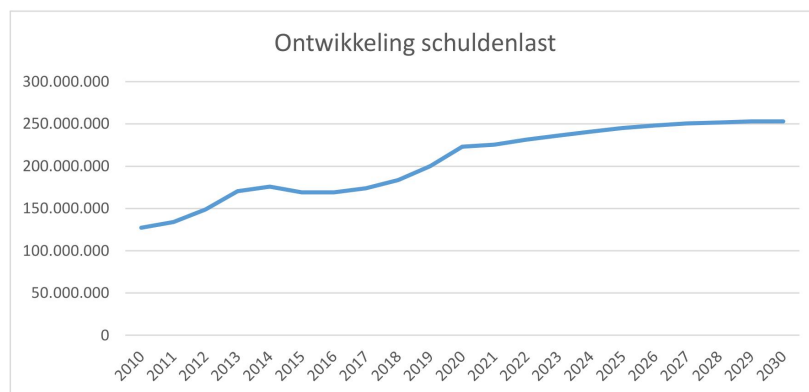
Schuldenlast

Met het algemeen bestuur is in 2017 gesproken over de hoogte van de huidige en toekomstige schuldenlast. Besproken is het eventueel instellen van een schuldenplafond en de mogelijke effecten hiervan in relatie tot de prioritering in investeringen. Uit de discussie is gebleken dat niet zozeer de hoogte van de schuldenlast bepalend is, maar de betaalbaarheid daarvan in de toekomst.

In de Perspectiefnota 2018-2021 is aangegeven dat het waterschap voor grote investeringen staat met name op het gebied van de waterveiligheid (keringen, waterbergingen, gemalen). In de toekomst zal de noodzaak om te investeren, en daarmee de noodzaak tot het afsluiten van nieuwe leningen, niet afnemen maar wellicht eerder toenemen (klimaat, duurzaamheid maar ook nieuwe zaken zoals verwijderen van medicijnresten). Dit alles zal leiden tot een toename van de schuldenlast.

In de Perspectiefnota 2018-2021 is aangegeven dat de schuldenlast naar verwachting in 10 jaar zal oplopen naar maximaal € 250 miljoen. Dit bedrag wordt als kader aangehouden voor de komende jaren. Bij dreigende overschrijding van dit bedrag zullen er keuzes gemaakt moeten worden in de investeringen.

Hieronder een grafiek die het verwachte verloop van de schuldenlast weergeeft tot en met 2030. Dit is op basis van het bij het jaarplan 2018 geactualiseerde bestedingen. Voor de bestedingen over 2019 tot en met 2021 is hier een correctie van 30% toegepast, gezien de ervaringen uit het verleden. Voor 2022 en verder is gerekend met een netto investeringsniveau van € 25 miljoen per jaar.

Rentevisie

Een rentevisie is een toekomstverwachting over de renteontwikkeling, op basis waarvan een financiering- en beleggingsbeleid wordt gevoerd. Afhankelijk van de (interne- of externe) ontwikkelingen wordt de rentevisie geactualiseerd. De rentevisie is gebaseerd op de rentevisie van enkele gezaghebbende financiële instellingen, zoals de Nederlandse Waterschapsbank. Afstemming van het beleid op de rentevisie betekent bijvoorbeeld het vroegtijdig afsluiten van een nieuwe geldlening indien een stijging wordt verwacht.

De korte rente blijft extreem laag. De eerste negen maanden van 2017 heeft de Euribor (3 maands looptijd) geschommeld tussen minus 0,30% en minus 0,33%.

De lange rente loopt juist weer wat op. Op dit moment (oktober 2017) ligt het tarief voor een 10-jaars lineaire lening op 0,76%, in december 2016 was dit nog 0,7%. De Europese Centrale Bank (ECB) heeft eind oktober aangekondigd het monetaire beleid verder te verkrappen en de obligatieaankopen vanaf januari 2018 te halveren, maar een einddatum voor de aankopen wordt nog niet genoemd. Vanwege de trage verbetering van de inflatie zal de ECB naar alle waarschijnlijkheid ook over een lange periode in 2018 nog obligaties aankopen. Pas als de obligatieaankopen gestopt zijn, kan er een renteverhoging aan de orde zijn.

Tabel: Financieringsbehoefte Jaarplan 2018 (x € 1.000)

Financieringspositie Jaarplan 2018		
Omschrijving	31-dec-18	1-jan-18
Activa		
Materiele en immateriele vaste activa	223.028	199.543
Financiële vaste activa	264	264
A. Totaal vaste activa	223.292	199.807
Passiva		
Algemene reserve	8.893	9.517
Overige reserves	2.378	2.444
Totaal eigen vermogen	11.271	11.962
Voorzieningen	3.690	3.909
Vaste geldleningen (lang)	136.362	155.097
Waarborgsommen	29	29
Totaal vreemd vermogen	136.391	155.126
B. Totaal passiva (financieringsmiddelen)	151.352	170.997
A-B Financieringstekort	71.940	28.810

Indien het financieringstekort ultimo 2018 geheel gedekt wordt met lang lopende leningen, dan bedraagt de vaste schuld eind 2018 plm. € 227 miljoen. Uitgaande van blijvend deels financieren met kort geld (maximum van kasgeldlimiet), dan bedraagt de vaste schuld eind 2018 plm. € 209 miljoen.

Financieringstekort

Het financieringstekort loopt in het jaar 2018 naar verwachting op naar € 71,9 miljoen. Dit komt met name door een hoger bedrag aan vaste activa wegens oplevering van projecten.

Het is op dit moment nog steeds voordelig om zoveel mogelijk met kort geld te financieren. Dit betekent dat zo nodig een kortlopende kasgeldlening wordt afgesloten wanneer er een financieringstekort is. Op basis van verwachtingen rond de renteontwikkelingen, liquiditeitsprognoses en de geldende wettelijke kaders wordt de financiering met kort geld omgezet naar een langlopende geldlening. Bij de keuze tussen lang of kort wordt rekening gehouden met de in de wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) aangegeven criteria voor de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is een belangrijk wettelijk criterium voor het kortlopend vreemd vermogen en is in de wet gesteld op 23% van begrote exploitatielasten over een jaar (2018: 76,2 miljoen). Voor dit jaarplan betekent dit een kasgeldlimiet van € 17,5 miljoen.

Vanaf 2018 wordt, zolang er geen rentestijging verwacht wordt, zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de ruimte die de wet FIDO biedt. Dat betekent voor de duur van maximaal twee kwartalen achtereenvolgende de kasgeldlimiet wordt overschreden, wanneer verwachte inkomsten later komen dan gepland. Van de overschrijding wordt melding gedaan aan het algemeen bestuur. Een voorwaarde voor de tijdelijke overschrijding is dat er een redelijke verwachting bestaat dat de liquide middelen binnen de wettelijke termijn weer op peil zijn. Indien dat niet het geval is, wordt een langlopende geldlening afgesloten binnen het financieringstekort zoals hierboven is aangegeven.

Artikel 4 lid 2 van de Wet FIDO schrijft voor dat wanneer een openbaar lichaam voor het derde achtereenvolgende kwartaal de kasgeldlimiet overschrijdt, het daarvan de toezichthouder op de hoogte stelt en met een plan komt om binnen de kasgeldlimiet te komen.

De renterisiconorm

Nog een toetsingscriterium is het renterisico voor de lange schulden. De renterisiconorm is bedoeld om er voor te zorgen dat de portefeuille met langlopende leningen van waterschappen niet te gevoelig wordt voor veranderingen van de rente. Het is niet toegestaan de renterisiconorm te overschrijden. Als norm voor het renterisico wordt een percentage van 30% van het begrotingstotaal aangehouden. Voor 2018 betekent dit een bedrag van € 23 miljoen. Het bedrag waarover in 2018 renterisico wordt gelopen bedraagt € 18,7 miljoen en bestaat uit aflossingen op vaste geldleningen. Dit is inclusief de aflossing op de in oktober 2017 afgesloten lang lopende lening van € 40 miljoen.

Risico's van voorfinanciering

Bij de bepaling van het financieringstekort is rekening gehouden met de bijdragen van met name het Rijk in de grote projecten (zoals HWBP) en de NAM (aardbevingen). De ervaring tot nu toe is dat het lastig is invloed uit te oefenen op een tijdige ontvangst van met name de laatst genoemde bedragen. Daarentegen wordt wel verwacht dat wij voorfinancieren. Om dit goed te kunnen monitoren, wordt gewerkt met een twaalfmaands voortschrijdende liquiditeitsprognose. Het risico blijft echter bestaan dat de inkomende en uitgaande geldstromen niet met elkaar in evenwicht zijn. Gezien de omvang van de bedragen, kan dit ertoe leiden dat wij genoodzaakt zijn om maatregelen te treffen in de vorm van een korte- of langlopende geldlening. De systematiek van het HWBP (betalen met voorschotten) kan leiden tot verplicht schatkistbankieren.

Vaste activa

Het onderdeel vaste activa heeft betrekking op de nog niet afgeschreven investeringen per 1 januari 2018. Hierbij is uitgegaan van de werkelijke cijfers per 31-12-2016 en de aangepaste voorgenomen investeringen voor het jaar 2017. Hierbij zijn tevens inbegrepen de investeringen waarvoor in voorgaande jaren kredieten zijn verleend, maar waarvan de uitvoering nog doorloopt. De afschrijvingslast in 2018 van de investeringen bedraagt € 18,2 miljoen. In bijlage D zijn de financiële activa weergegeven. In dit jaarplan is ervan uitgegaan dat de voorgenomen investeringen 2018 worden gerealiseerd.

Eigen vermogen

Reserves behoren tot het eigen vermogen en zijn verdeeld in algemene- en bestemmingsreserves. De algemene reserve wordt aangehouden als weerstandsvermogen voor onvoorziene uitgaven en heeft feitelijk een bufferfunctie, terwijl de bestemmingsreserves worden aangehouden voor vooraf bepaalde specifieke doelen. Niet onder de bestemmingsreserves is opgenomen de reserve "Beheer oude leidingen". Deze reserve wordt mede ten behoeve van het waterschap Hunze en Aa's beheerd door het waterschap Noorderzijlvest. Het beheer hiervan vindt buiten het Jaarplan van het waterschap plaats en heeft ten gevolge hiervan geen invloed op de financieringspositie van Noorderzijlvest. Het saldo van het fonds zal naar verwachting per 1 januari 2018 € 5,7 miljoen bedragen.

Voorzieningen

In het jaarplan 2018 is ten laste van de voorzieningen een bedrag van € 302.000 gebracht. Het betreft een onttrekking uit de Pensioen- wachtgeldvoorziening van voormalig personeel en bestuur.

Vreemd vermogen

Het vreemd vermogen bestaat uit langlopende geldleningen. In bijlage E is een overzicht opgenomen van de betreffende geldleningen. Het gemiddelde rentepercentage op vreemd vermogen bedraagt 2,6%.

6.4 EMU-saldo

Ter bescherming van de euro is in het “Stabiliteits- en groeipact” (SGP) van de Europese Unie onder andere vastgelegd dat:

- Het EMU-tekort van de overheid van een lidstaat niet meer dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Er is sprake van een EMU-tekort als de uitgaven van de overheid in een jaar de inkomsten overstijgen;
- De overheidsschuld niet meer dan 60% van het BBP mag bedragen.

Het gaat om totalen van de gehele overheid. De vier Nederlandse overheden zijn er samen verantwoordelijk voor dat ons land gezonde overheidsfinanciën kent. Op grond van de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) moeten de vier overheden ook samen invulling geven aan de eisen die hieromtrent worden gesteld vanuit de Europese Unie, met name EMU-saldo en EMU-schuld. Om de voor hun kerntaken noodzakelijke investeringen te kunnen uitvoeren hebben waterschappen, net zoals de provincies en gemeenten, een zekere ruimte in het Nederlandse EMU-saldo nodig.

De vorige minister van Financiën heeft op 24 oktober jl. besluiten genomen die betrekking hebben op de ruimte voor de decentrale overheden in het Nederlandse EMU-saldo voor het jaar 2018:

- De ruimte voor de decentrale overheden is in 2018 0,3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP).
- De sanctiemogelijkheden uit de Wet houdbare overheidsfinanciën (hof) zullen niet worden toegepast.
- De ruimte van 0,3% wordt niet nader verdeeld over gemeenten, provincies en waterschappen, met als gevolg dat er voor 2018 geen formeel vastgestelde referentiewaarden van individuele organisaties zijn.

Eerder dit jaar heeft de Unie van Waterschappen voor 2018 de indicatieve referentiewaarde berekend, waarbij is uitgegaan van een ruimte van 0,06% voor alle waterschappen gezamenlijk. De individuele indicatieve EMU-referentiewaarde van 2018 voor Noorderzijlvest is door de Unie van Waterschappen geraamd op € 10,2 miljoen.

Voor de hoogte van de investeringen heeft invloed op de hoogte van het tekort. Voor de beoordeling of het waterschap aan zijn verplichtingen voldoet wordt niet gekeken naar het begrote EMU-tekort maar naar het daadwerkelijke EMU-tekort. Hierover wordt per kwartaal gerapporteerd aan het CBS.

Tabel: Opbouw EMU-saldo Jaarplan 2018

EMU-saldo Jaarplan 2018 in € 1.000		
Omschrijving	Jaarplan 2018	Jaarrap. 2016
1. EMU/exploitatiesaldo	-624	2.380
2. Invloed van investeringen		
Bruto investeringen	-73.685	-28.953
Investeringsubsidies en bijdragen	31.965	17.836
Verkoop van activa	0	0
Afschrijvingen	18.235	16.961
	-23.485	5.844
3. Invloed van voorzieningen		
Toevoegingen aan voorzieningen		
- t.l.v. de exploitatie	83	1.092
- t.g.v. de exploitatie	0	-54
Betalingen rechtstreeks t.l.v. voorzieningen	-302	-1.476
Externe vermeerderingen		
Externe verminderingen		
	-219	-438
4. Deelnemingen en aandelen		
Boekwinst	0	
Boekverlies	0	153
	0	153
Totaal EMU-saldo	-24.328	7.939

7. Vaststellen jaarplan 2018

Het Algemeen Bestuur van het Waterschap Noorderzijlvest:

overwegende dat het ontwerp van het Jaarplan 2018 gedurende veertien dagen ter inzage heeft gelegen;

gezien het door het dagelijks bestuur van het waterschap Noorderzijlvest opgesteld ontwerp van het Jaarplan 2018 d.d. 7 november 2017;

gelet op artikel 100 van de Waterschapswet.

BESLUIT:

Het Jaarplan 2018 van het waterschap Noorderzijlvest als volgt vast te stellen:

a. naar de programma's van het waterschap:

Waterveiligheid en rampenbestrijding	€	7.985.300
Voldoende en gezond water	€	17.375.400
Gezuiverd water	€	15.723.800
Water en maatschappij	€	5.810.700
Bedrijfsvoering	€	<u>14.989.300</u>
Totaal generaal	€	<u>61.884.500</u>

b. naar kosten- en opbrengstensoorten:

Totaal van de lasten	€	76.235.300
Totaal aan baten zonder omslagen en onttrekking reserve	€	<u>14.350.800</u>
	€	<u>61.884.500</u>

Te dekken door omslagen en heffingen:

Watersysteem	€	36.763.900
Zuiveren	€	<u>24.496.600</u>

€ 61.260.500

Te dekken door onttrekking algemene reserve Zuiveren:

€ 624.000

€ 61.884.500

**Aldus besloten in de vergadering
Van het Algemeen Bestuur van het
Waterschap Noorderzijlvest, gehouden
Op 29 November 2017 te Groningen.**

Het Algemeen Bestuur:

Bert Middel, dijkgraaf

Wim Brenkman, secretaris

8. Bijlagen

Jaarplan 2018

55

Bijlage A: Jaarplan naar kosten- en opbrengstensoorten
(in € 1.000)

Nummer kosten-soort	Omschrijving	Jaarplan 2018	Jaarplan 2017	Rekening 2016	Nummer kosten-soort	Omschrijving	Jaarplan 2018	Jaarplan 2017	Rekening 2016
401	Rentelasten	4.716	4.639	4.965	800	Rentebaten	115	87	277
402	Afschrijvingen	18.235	17.052	16.961	810	Dividenden			181
	sub-totaal kapitaallasten	22.951	21.691	21.925	820	Baten personeelskosten	944	769	951
410	Sal. huidig pers. en bestuurders	16.659	15.732	14.551	830	Opbrengst werken voor derden	10.882	12.175	12.854
411	Uitk. voormalig pers. en best.	218	226	207	840	Opbrengst eigendommen	49	49	52
412	Sociale lasten	4.175	3.637	3.441	850	Waterschapsbelastingen	61.261	58.673	58.594
413	Overige personeelskosten	1.561	1.595	1.258	860	Bijdragen van derden	203	226	479
414	Personeel van derden	700	650	954	870	Onttrekkingen aan voorzieningen	402	248	1.530
	sub-totaal personeelskosten	23.314	21.840	20.412	880	Onttrekkingen aan reserves	40	64	1.145
420	Gebruiksgoederen	1.104	1.088	961	890	Doorberekeningen aan projecten	1.716	1.727	1.285
421	Verbruiksgoederen	3.754	4.027	3.674		Onttrekking reserves tbv tarieven	624	780	
422	Energie en water	3.346	3.413	2.623					
423	Huren, pachten en rechten	685	680	604					
424	Verzekeringen	291	288	244					
425	Belastingen	163	161	156					
426	Onderhoud door derden	7.645	7.118	7.233					
427	Ovg diensten door -/bijdr. aan derden	12.972	14.481	14.747					
	sub-totaal goederen en diensten	29.961	31.256	30.241					
460	Toevoegingen aan voorzieningen			1.092					
440	Onvoorzien	10	10						
451	Betalingsverschillen			181					
	Nagekomen lasten			153					
	Voordelig resultaat			3.344					
	Totaal generaal	76.235	74.797	77.348		Totaal generaal	76.235	74.797	77.348

Bijlage B: Kostenverdeelstaat

KOSTEN- EN OPBRENGSTENVERDEELSTAAT								JAARPLAN 2018	in € 1.000
NR	Kosten- en opbrengstsoorten	1. Waterviligheid & Rampenbestrijding	2. Voldoende & gezond water	3. Gezuiverd water	4. Water & Maatschappij	5. Bedrijfsvoering	6. Hulpkostenplaatsen	2018	
LASTEN									
40	Kapitaallasten	5.126	6.132	9.369	1.156	1.168		22.951	
41	Personeelskosten					2.333	20.981	23.314	
42	Goederen en diensten	1.030	7.170	13.078	1.825	6.857		29.961	
43	Toevoegingen voorz.								
44	Onvoorzien					10		10	
Totaal Lasten		6.156	13.302	22.447	2.981	10.368	20.981	76.235	
BATEN									
80	Rentebaten					115		115	
81	Dividenden								
82	Baten Personeelslasten	650	30		100	164		944	
83	Opbr. werken voor derden	31	663	10.041	121	25		10.882	
84	Opbrengst eigendommen				49			49	
85	Waterschapsbelastingen								
86	Bijdragen van derden	76	64		64			203	
87	Onttrekkingen voorziening				332	70		402	
88	Onttrekking reserves		40					40	
89	Geactiveerde lasten	678	639	268	50	81		1.716	
Totaal Baten		1.435	1.435	10.309	716	455		14.351	
Saldo Baten en Lasten		4.721	11.866	12.138	2.265	9.913	20.981	61.885	
47	Doorberekeningen	3.264	5.509	3.585	3.546	5.076	-20.981		
Te decken		7.985	17.375	15.724	5.811	14.989		61.885	

Bijlage C: Verdeling saldokosten op programma naar watersysteem en zuiveren

VERDELING SALDOKOSTEN PER PROGRAMMA NAAR TAAK						
in € 1.000	1. Waterveiligheid & Rampenbestrijding	2. Voldoende & gezond water	3. Gezuiverd water	4. Water & Maatschappij	5. Bedrijfs- voering	Saldo
Watersysteem	7.892	17.375		3.715	7.782	36.764
Zuiveren	94		15.724	2.096	7.207	25.121
Totaal	7.986	17.375	15.724	5.811	14.989	61.885

Bijlage D: Gecomprimeerde staat van financiële vaste activa

Omschrijving	Stand 1-1-2018			MUTATIES IN 2018		Stand 31-12-2018			Rente
	Aanschaf-prijs	Cumulatie ve vermin-deringen	Boek-waarde	Vermee-deringen	Verminder-ingen	Aanschaf-prijs	Cumulatie ve vermin-deringen	Boek-waarde	
Aandelen Ned. waterschapsbank	154.127		154.127			154.127		154.127	3.434
Aandelen Monumentenfonds	110.000		110.000			110.000		110.000	2.451
Betaalde waarborgsommen	68		68			68		68	
Totaal	264.195		264.195			264.195		264.195	5.885

Bijlage E: Vaste schulden

Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Rente %	Looptijd	Vervaldag rentenota	Stand 1-1-2018	MUTATIES IN 2018		Vervaldag aflossing	Stand 31-12-2018	Betaalde rente	Verschuldigde rente per 1-1-2018	Verschuldigde rente per 31-12-2018	Ten laste van het boekjaar komende
					Vermeerderingen	Aflossingen						
1. Vaste geldleningen												
13.000.000	4,02%	20 jaar	18-06	3.900.000		650.000	18-06	3.250.000	156.585	84.084	70.070	142.571
13.613.406	6,07%	20 jaar	18-01	2.042.011		680.670	18-01	1.361.341	123.950	117.837	78.558	84.671
13.613.406	5,97%	20 jaar	17-11	2.042.011		680.670	17-11	1.361.341	119.866	14.450	9.633	115.049
9.000.000	4,59%	30 jaar	01-10	6.000.000		300.000	01-10	5.700.000	275.400	68.661	65.228	271.967
10.000.000	4,32%	20 jaar	12-02	5.000.000		500.000	12-02	4.500.000	215.750	190.333	171.300	196.717
11.000.000	4,65%	30 jaar	01-10	7.700.000		366.667	01-10	7.333.333	357.665	89.171	84.925	353.419
2.000.000	3,64%	25 jaar	01-01;04;07;10	1.397.846		86.022	01-01;04;07;10	1.311.824	50.882	0	0	50.882
10.000.000	2,46%	9 jaar	01-07	3.333.334		1.111.111	01-07	2.222.223	82.000	41.112	27.408	68.296
10.000.000	2,74%	10 jaar	24-06	3.000.000		1.000.000	24-06	2.000.000	82.200	42.789	28.526	67.937
3.600.000	2,32%	10 jaar	01-09	1.080.000		360.000	01-09	720.000	25.056	8.306	5.537	22.287
10.000.000	3,54%	10 jaar	22-03	4.000.000		1.000.000	22-03	3.000.000	141.600	110.176	82.632	114.056
15.000.000	2,51%	10 jaar	03-04	7.500.000		1.500.000	03-04	6.000.000	188.250	140.285	112.228	160.193
15.000.000	1,78%	10 jaar	18-12	7.500.000		1.500.000	18-12	6.000.000	133.500	4.755	3.804	132.549
15.000.000	2,01%	10 jaar	19-02	9.000.000		1.500.000	19-02	7.500.000	180.900	156.119	130.099	154.880
15.000.000	1,90%	10 jaar	17-07	9.000.000		1.500.000	17-07	7.500.000	170.550	78.032	65.027	157.545
10.000.000	1,88%	10 jaar	04-07	6.000.000		1.000.000	04-07	5.000.000	112.800	55.627	46.356	103.529
33.337.375	3,95%	17 jaar	26-08	33.337.375		0	26-08	33.337.375	1.317.826	458.531	458.531	1.317.826
10.000.000	2,09%	10 jaar	10-01	7.000.000		1.000.000	10-01	6.000.000	146.300	142.292	121.964	125.972
10.000.000	1,08%	10 jaar	30-10	7.000.000		1.000.000	30-10	6.000.000	75.600	12.842	11.007	73.765
10.000.000	0,88%	10 jaar	07-01	8.000.000		1.000.000	07-01	7.000.000	70.400	69.243	60.587	61.744
40.000.000	1,14%	20 jaar	26-10	40.000.000		2.000.000	26-10	38.000.000	454.000	72.142	68.535	450.393
279.164.187				173.832.578	0	18.735.140		155.097.437	4.481.080	1.956.787	1.701.955	4.226.248
2. Geldlening onder borgstelling waterschap												
a. Per 17 december 2014 heeft Hefpunt een lening van € 1.000.000 afgesloten bij de NWB, tegen een rentepercentage van 0,67% en een looptijd van 5 jaar.												
Het waterschap staat voor een rentepercentage van 26% borg voor deze lening.												
b. In 2015 heeft het waterschap een garantstelling afgegeven aan de Unie van Waterschappen voor het doorlopende krediet ad € 2 miljoen. Het aandeel van Noorderzijlvest bedraagt 3,2%.												
c. In 2017 heeft het waterschap een borgtoestelling afgegeven aan de Unie van Waterschappen voor de hypothecaire lening ad € 6.013.268. Het aandeel van Noorderzijlvest bedraagt 2,24%.												
2. Waarborgsommen												
Onderhoudsw eg zeewering				26.532				26.532				1.327
Ontvangen waarborgsommen verrekijers OZD				113				113				6
Ontv. Waarborgsommen toegang Garnerwilde				2.015				2.015				101
Totaal waarborgsommen				28.660	0	0		28.660	0	0	0	1.434

Bijlage F1: Overzicht investeringen per programma

(bedragen * € 1.000)

Thema/programma	(1) Bestedingen	(2) subsidie	(3=1-2) saldo	(4) activering eigen uren	(5) activering rente	(6=3+4+5) Investering totaal
Primaire waterkering	30.300	24.450	5.850	0	7	5.857
Regionale keringen	24.800	6.000	18.800	349	323	19.472
Calamiteitenbestrijding	183	0	183	0	0	183
Waterveiligheid en rampenbestrijding	55.283	30.450	24.833	349	330	25.511
KRW	2.452	603	1.849	157	21	2.027
WB21	1.125	0	1.125	144	25	1.294
Waterbeheersing	1.730	424	1.306	144	17	1.467
Kunstwerken	1.972	428	1.545	100	20	1.665
Bodemdaling	63	61	2	10	0	13
Verdrogingsbestrijding	0	0	0	0	0	0
Tractie	830	0	830	0	0	830
Werkplaatsen	0	0	0	0	0	0
Baggeren*	0	0	0	0	0	0
Voldoende en gezond water	8.171	1.515	6.656	556	82	7.295
Roolwaterzuiveringen	2.190	0	2.190	77	3	2.270
Roolgemalen	450	0	450	29	4	483
Persleidingen	375	0	375	60	6	441
Energiebesparende maatregelen	3.139	0	3.139	59	31	3.229
Gezuiverd water	6.154	0	6.154	225	43	6.422
Onderzoeken	13	0	13	0	0	13
Cultuurhistorie	0	0	0	0	0	0
Vaarrecreatie (bruggen-sluizen)	1.350	0	1.350	35	15	1.400
Waterbeleving/e-overheid/internet	0	0	0	0	0	0
Bijdragen waterketen	0	0	0	0	0	0
Water en maatschappij	1.363	0	1.363	35	15	1.413
Informatievoorziening bedrijfsprocessen	953	0	953	0	0	953
Faciliteiten	125	0	125	0	0	125
Financieel juridisch beheer	0	0	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	1.078	0	1.078	0	0	1.078
Totaal programma's	72.050	31.965	40.085	1.164	471	41.720

*Baggeren: Wanneer het profiel wordt aangepast om meer water te kunnen bergen, om vuile grond te verwijderen, om de waterkwaliteit te verbeteren of om de watergang aan dat nieuwe profiel te laten voldoen, dan is sprake van een investering. Overige baggerwerkzaamheden zijn in de exploitatie opgenomen.

Bijlage F2: Overzicht voorgenomen investeringen (bestedingen) Jaarplan 2018

Overzicht voorgenomen investeringen (bestedingen) Jaarplan 2018					
Programma	Project	Bestedingen 2018	Vaststelling krediet	subsidie	saldo
1	Toetsing primaire keringen	600.000	B	0	600.000
1	Hoogwaterbeschermingsprogramma (jaarlijkse bijdrage)	3.200.000	A	0	3.200.000
1	nHWBP project Delfzijl-Eemshaven	25.000.000	B	23.100.000	1.900.000
1	nHWBP project Lauwersmeerdijk	1.500.000	B	1.350.000	150.000
1	Dijkpark Garnerwolde	3.000.000	B	0	3.000.000
1	Lauwersmeer kades	3.000.000	B	500.000	2.500.000
1	Maatregelen keringen Noord-Willemskanaal/Reitdiep	2.500.000	B	0	2.500.000
1	Overige regionale kades	3.300.000	C	0	3.300.000
1	Versterken Eemskanaal kade 2015 - 2019	13.000.000	B	5.500.000	7.500.000
1	Netcentrisch werken	83.000	B	0	83.000
1	Optimalisatie/update Modellerings Hoogwater	100.000	A	0	100.000
2	Tractie (kranen, maaiparaatuur en tractoren en auto's)	830.000	A	0	830.000
2	Aankoop maaipaden	33.000	A	0	33.000
2	Afronding natuurvriendelijke oevers vorige KRW-periode	250.000	B	87.500	162.500
2	Beekherstel Oostervoortsediep (fase 3)	200.000	B	0	200.000
2	Kennisonwikkeling watersysteem	230.000	A	0	230.000
2	Kwaliteitsverbetering Paterswoldsemeer	50.000	B	0	50.000
2	Maatregelen nav peilbesluiten (o.a. NBW polders)	100.000	A	0	100.000
2	Optimalisatie vspassage Sterrebos	265.000	B	265.000	0
2	Optimaliseren Lettelberbergboezem	75.000	C	0	75.000
2	Peilbesluiten bodemdaling, uitvoeringsprogramma 2017-2021	90.000	B	59.294	30.706
2	Peilbesluiten bodemdaling, uitvoeringsprogramma 2017-2021	35.000	A	23.059	11.941
2	Start vergroten gemaal schaphalsterzijl	250.000	B	0	250.000
2	Stedelijk water	50.000	B	0	50.000
2	Uitvoering Deltaprogramma Zoetwater	152.353	B	61.765	90.588
2	Vermindering landbouwmismissies (bijdrage NZV aan DAW)	390.000	C	0	390.000
2	Vermindering landbouwmismissies (bijdrage NZV aan DAW)	510.000	B	0	510.000
2	Voorbereiden water vasthouden beekdal Dwarsdiep	125.000	C	0	125.000
2	Voorbereiden en uitvoeren inrichting moeraszone Paterswoldsemeer	155.000	B	0	155.000
2	Herstel kades Schouwerzijl, Niezijl en Ze schil	549.412	C	280.000	269.412
2	Herstel kades Schouwerzijl, Niezijl en Ze schil	200.000	B	0	200.000
2	Voorbereiding Optimalisatie waterberging Eelder- en Peizermaden	75.000	A	0	75.000
2	Onderzoek Optimalisatie waterberging Eelder- en Peizermaden	20.000	B	0	20.000
2	Voorbereiding realisatie waterberging Driepolders + compartimentering	300.000	C	0	300.000
2	Voorbereiding waterberging de dijken	150.000	C	0	150.000
2	Waterstructuurplan Stadspark	90.000	B	0	90.000
2	Voorbereiding waterstructuurplan Westrand	150.000	A	0	150.000
2	Aanpassing bodemdalingsgemaal Den Deel	63.000	B	61.000	2.000
2	Maatregelen peilbesluit Smilde 7 blokken	50.000	C	0	50.000
2	Renovatie 1 stroomkoker + schuiven Cleveringsluis	855.000	B	427.500	427.500
2	Renovatie boezemgemaal Spijkerpomp	245.000	B	0	245.000
2	Start oplossen vismigratie knelpunten	31.500	A	0	31.500
2	Uitbreiding gemaal HD Louwes	80.000	B	0	80.000
2	Uitvoering renovatie/optimalisatie Rottegat	872.000	B	0	872.000
2	Afvoerroute en vspassages Paterswoldsemeer	300.000	C	0	300.000
2	Baggeren Paterswoldsemeer (25 ha voor KRW)	250.000	C	250.000	0
2	Voorbereiding Herinrichting Westeremdermaar	50.000	A	0	50.000
2	Verminderen eff effluent awzi/rwzi Dwarsdiepgebied	50.000	A	0	50.000
3	Voorbereiding bouw rgm Eemshaven + aanleg persleiding Eemshaven-Losdorp	100.000	C	0	100.000
3	Afronding/nazorg persleiding Uithuizen-Uithuizeerden	50.000	B	0	50.000
3	Onderzoek/herijking zuiveringen in het Westerkwartier	400.000	B	0	400.000
3	Plaatsen debietmeters	200.000	B	0	200.000
3	Renovatie rioolgemaal	50.000	B	0	50.000
3	Renovatie rioolgemaal fase 4 vanaf 2019	100.000	A	0	100.000
3	Renovatie transportleidingen	125.000	B	0	125.000
3	Amoexen RWZI Eemshaven	400.000	A	0	400.000
3	Amoexen RWZI Hoogkerk	450.000	A	0	450.000
3	Ce markering	150.000	B	0	150.000
3	Groot onderhoud rwzi's	250.000	A	0	250.000
3	Procesautomatisering RWZI's	440.000	B	0	440.000
3	Uitvoering energiebesparende maatregelen RWZI's	400.000	A	0	400.000
3	Verbeteren Arbeidsfactor E-installaties rwzi's	300.000	A	0	300.000
3	Vervanging filterpersen RWZI Garnerwolde	2.739.000	B	0	2.739.000
4	Onderzoek watersysteem, hydrologie, hoogwater/droge voeten	13.125	B	0	13.125
4	Groot onderhoud bruggen	287.630	B	0	287.630
4	Groot onderhoud bruggen	1.062.275	A	0	1.062.275
5	Aansluiten op basisregistratie	80.000	B	0	80.000
5	DAMO	50.000	A	0	50.000
5	Historian datamangement AWK	50.000	A	0	50.000
5	Implementatie E-HRM	23.383	B	0	23.383
5	Middleware architectuur opzetten	80.000	A	0	80.000
5	Sturen en Beheersen	125.000	A	0	125.000
5	Vernieuwing DATA opslag en infra	210.000	A	0	210.000
5	Vervangen OBS (Onderhoudsbeheer systeem)	125.000	B	0	125.000
5	Vervangen OBS (Onderhoudsbeheer systeem)	210.000	A	0	210.000
5	Herinrichten restaurant	125.000	A	0	125.000
T		72.049.678		31.965.118	40.084.560
Vaststelling krediet:					
A: vaststelling krediet bij Jaarplan 2018					
B: reeds eerder verstrekt					
C: apart voorstel in 2017/2018 aan algemeen bestuur					

Toelichting op A Investerings 2018

Programma Waterveiligheid en rampenbestrijding

Hoogwaterbeschermingsprogramma (jaarlijkse bijdrage) € 3.200.000

Landelijk is afgesproken dat vanaf 2011 de kosten van de maatregelen vanuit het Hoogwaterbeschermings-programma voor 50% betaald worden door de waterschappen en 50% door het Rijk. Jaarlijks dragen de waterschappen hiervoor in totaal € 180 miljoen aan bij. Het aandeel dat elk waterschap hieraan bijdraagt is bepaald op basis van oppervlakte beheergebied en inwoneraantal. De bijdrage van Noorderzijvest voor het jaar 2018 bedraagt € 3,2 miljoen.

Optimalisatie/update Modellerings Hoogwater € 100.000

Een van de maatregelen uit Droge Voeten 2050 is het slimmer sturen in waterbeheer, in combinatie met het implementeren van een maastop. In 2016 en 2017 hebben we gewerkt aan fase 1 en 2 van het project. Het resultaat hiervan is een sturingsadvies middels een nieuwe sturing in ons hoogwatervoorspellingsmodel FEWS in combinatie met Real Time Control (RTC). Vanaf 2018 gaan we verder met fase 3 en 4. Dit betreft de koppeling met ons telemetriesysteem WABIS én de implementatie van de juiste software in de onderstations bij de desbetreffende objecten.

Programma Voldoende en Gezond water

Start oplossen vismigratie knelpunten € 31.500

In 2018 worden drie vismigratieknelpunten aangepakt. Dit betreffen de vismigratieknelpunten in de KRW-waterlichamen 'Lauwersmeer' en 'Maren Reitdiep'. De gemalen Nieuwe Robbengat, De Delthe en Sichterman hebben van de tien reeds onderzochte locaties de hoogste prioriteit. In 2018 zal de voorbereiding plaatsvinden, de uitvoering loopt door tot 2019.

Aankoop maaipaden € 33.000

Jaarlijks opgenomen krediet, dat wordt gebruikt voor het aankopen van (delen van) onderhoudsstroken in trajecten waarin deze nog ontbreken.

Kennisontwikkeling watersysteem € 230.000

In het kader van de kennisontwikkeling watersysteem (watersysteemanalyses) zijn in 2017 voorbereidende metingen en de eerste analyses in een aantal waterlichamen uitgevoerd. Doel is het ontwikkelen van kostenefficiënte maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit in het kader van het KRW/gebiedsproces. Het betreft met name de vermindering van te hoge gehalten aan metalen en meststoffen in ons beheergebied. In 2018 worden watersysteemanalyses in onze overige waterlichamen uitgevoerd.

Voorbereiding optimalisatie waterberging Eelder- en Peizermaden € 75.000

Het betreft hier een maatregel voortvloeiend uit het onderzoek Droge Voeten 2050. Bij extreme boezemwaterstanden wordt de afvoer uit de waterberging geknepen, zodat de boezem minder wordt belast en de berging beter wordt benut. Met de aanpassing van een drietal stuwen wordt hiermee 5,6 miljoen m3 berging gecreëerd. Eerder is een krediet verstrekt van € 50.000 voor nader onderzoek en analyse naar de effecten van voorgestelde maatregelen. Na dit onderzoek wordt in 2018 de uitvoering voorbereid. De gevraagde € 75.000 betreft dan ook een voorbereidingskrediet. Naar verwachting wordt eind 2018 een uitgewerkt plan aan het algemeen bestuur voorgelegd met daarbij een totaal kostenoverzicht en kredietaanvraag voor de uitvoering van de optimalisatie van de waterberging.

Voorbereiding waterstructuurplan Westrand € 150.000

In 2018 wordt gestart met de voorbereiding van de uitvoering van waterstructuurplan Westrand. Samen met de gemeente Groningen realiseren wij een robuust en toekomstbestendig watersysteem in de westelijke wijken van Groningen. Dit doen wij door optimalisatie van het huidige systeem, knelpunten op te lossen en het watersysteem zoveel mogelijk zelfvoorzienend te maken. In 2018 wordt het plan nader uitgewerkt. De uitvoering hiervan start naar verwachting in 2019.

<u>Maatregelen nav peilbesluiten (o.a. NBW polders)</u>	€ 100.000
In 2018 bereiden we in het Zuidelijk Westerkwartier de peilbesluiten voor binnen de polders Vredewold, Zuidhorner Zuidpolder, Fanerpolder, Lagemeeden, Nienoord en Driepolders. Ook worden de noodzakelijke waterhuishoudkundige maatregelen uitgewerkt in een bestek. Volgens planning worden deze peilbesluiten in 2019 in procedure gebracht.	
<u>Peilbesluiten bodemdaling, uitvoeringsprogramma 2017-2021</u>	€ 35.000
In 2017 is gestart met de eerste werkzaamheden uit het Uitvoeringsprogramma Peilbesluiten Bodemdalingsgebied 2017-2021. Gestart is met de voorbereidende werkzaamheden voor de twee peilgebieden De Delthe en Electraboezem 1e schil. Dit zijn gebieden met de hoogste prioriteit. In 2018 starten we met het gebiedsproces, de onderzoeken en de berekeningen voor de peilbesluiten 1e schil Electraboezem en polder De Delthe. Resultaten zijn geactualiseerde waterpeilen en inzicht in de maatregelen die nodig zijn om deze peilen in te stellen. Volgens planning worden deze peilbesluiten in 2019 in procedure gebracht. De uitgewerkte (concept) peilbesluiten en de daaraan gekoppelde inrichtingsmaatregelen worden vervolgens aan het algemeen bestuur voorgelegd. Voor de bovengenoemde werkzaamheden worden de kosten in 2018 geraamd op € 125.000. Voor € 90.000 was reeds een krediet beschikbaar, voor het jaar 2018 wordt een krediet gevraagd van € 35.000. Een bijdrage van de bodemdalingscommissie wordt voorzien van € 23.059.	
<u>Voorbereiding Herinrichting Westeremdermaar</u>	€ 50.000
Voor de herinrichting van delen van het Westeremdermaar wordt de planvorming opgestart.	
<u>Verminderen effecten effluent awzi / rwzi Dwarsdiepgebied</u>	€ 50.000
In het Zuidelijk Westerkwartier wordt in 2018 gestart met de voorbereiding van de uitvoering van de plannen zoals die door het algemeen bestuur in 2017 zijn vastgesteld. Het deelgebied Dwarsdiep blijft in 2018 nog in de planfase in verband met omgevingsparticipatie dat nog moet worden afgerond.	
<u>Tractie (kranen, maaiapparatuur en tractoren en auto's)</u>	€ 830.000
Jaarlijks opgenomen krediet voor de aanschaf c.q. vervanging van tractoren, kranen, maaiapparatuur en overige aanbouwapparatuur ten behoeve van het beheer en onderhoud van onze keringen en watersystemen.	
Programma Gezuiverd water	
<u>Amoveren RWZI Eemshaven</u>	€ 400.000
Een aantal installatie onderdelen van de voormalige RWZI Eemshaven wordt in 2018 geamoveerd, zodat we ruimte creëren voor het bouwen van een nieuw rioolgemaal voor het transport van afvalwater van de Eemshaven naar Losdorp.	
<u>Amoveren RWZI Hoogkerk</u>	€ 450.000
In 2016 is de bouw van het rioolgemaal Hoogkerk met bijbehorende transportleiding gerealiseerd. Hiermee is de oude rioolwaterzuiveringsinstallatie in Hoogkerk komen te vervallen. In 2017 is de oude rioolwaterzuiveringsinstallatie buiten werking gesteld en is de RWZI schoongemaakt, het resterende slib afgevoerd en is grondonderzoek uitgevoerd naar mogelijke bodemverontreiniging. In 2018 wordt de RWZI Hoogkerk verwijderd.	
<u>Groot onderhoud RWZI's</u>	€ 250.000
Bij het uitvoeren van groot onderhoud van rwzi's wordt in 2018 gewerkt aan het herstellen en het aanbrengen van een nieuwe deklaag op de vloeren van de bergingsbassins op Garmerwolde. Tevens wordt gestart met het inventariseren en het treffen van maatregelen om aan de wet bodembescherming (met betrekking tot chemicaliëntanks op alle zuiveringen) te voldoen.	

Verbeteren Arbeidsfactor E-installaties RWZI's € 300.000
 Voor een zestal RWZI's dienen de energie aansluitingen en de E-installaties te worden aangepast, conform de nieuwe eisen van de energieleverancier.

Renovatie rioolgemalen fase 4 vanaf 2019 € 100.000
 In 2018 starten we met de voorbereiding voor de renovatie van zes rioolgemalen. Deze rioolgemalen zijn op elektrotechnisch gebied aan het einde van hun technische levensduur. Revisie is voor het behoud van de functionele beschikbaarheid noodzakelijk, tevens is een nieuwe installatie nodig om efficiënt op de afname verplichting te kunnen sturen.

Uitvoering energiebesparende maatregelen RWZI's € 400.000
 Uitvoeren van energiebesparende maatregelen (MJA3) bij de zuiveringsinstallaties en rioolgemalen, conform het eind 2016 opgestelde Energie en Efficiency UitvoeringsPlan (EEP) voor de jaren 2017-2020. Het uitvoeringprogramma MJA 3 bestaat onder andere uit vervanging van de blowers op RWZI Garmerwolde door energiezuinige blowers terugdringen chemicaliën verbruik. Daarnaast zijn we in 2017 een verkenning gestart om te kijken hoe we kunnen komen tot 100% energieneutraal in 2025, dit naar aanleiding de zogenaamde Investeringsagenda die de koepels van de waterschappen, de gemeenten en de provincies (UvW-VNG-IPO) hebben opgesteld ten behoeve van het op te stellen regeerakkoord (oktober 2017). Zie ook programma Water en Maatschappij.

Programma Water en Maatschappij

Groot onderhoud bruggen € 1.062.275
 In 2018 wordt een drietal bruggen gerenoveerd c.q. vervangen, te weten de Kruisstedeklap (Usquert), de Zuidema's Klap (Niekerk) en de Trijntje Hartmantil (Zeerijp). Na oplevering vindt zover mogelijk overdracht plaats aan de wegbeheerder. In de eerste helft van 2018 wordt een meerjarenplan aanpak bruggen gepresenteerd waarin is aangegeven welke bruggen vanaf 2019 jaarlijks worden gerenoveerd. Vanuit urgentie worden voor het jaar 2018 de hiervoor genoemde bruggen gerenoveerd.

Programma Bedrijfsvoering

DAMO € 50.000
 DAMO systeem is het nieuwe gestandaardiseerde datamodel voor de watersysteemgegevens van de waterschappen. Het maakt het mogelijk om de gegevens van de waterschappen uniform op te slaan. Bij de invoering van dit landelijk vastgestelde model zijn aanpassingen nodig in de databases (aanschaf) en koppelingen naar applicaties. Deze aanpassingen worden in 2018 doorgevoerd.

Historian datamangement AWK € 50.000
 De procesgegevens van de afvalwaterzuiveringen willen we meer gestructureerd vastleggen en kunnen gebruiken om mee te sturen. Daarvoor zal een historian database voorziening worden gebouwd. Dit project is om een systeem aan te schaffen waarin procesdata van de zuiveringen continu kan worden opgeslagen. Hieruit kunnen we dan met business intelligence methodieken analyses uitvoeren op de kwaliteit van de zuivering en bedrijfsvergelijkingen uitvoeren.

Middleware architectuur opzetten € 80.000
 Bij de verschillende processen zijn veel applicaties in gebruik. Omdat werkzaamheden elkaar raken, wisselen we informatie tussen applicaties uit. De koppelingen die we hierbij nu gebruiken zijn vaak 1 op 1 koppelingen tussen twee applicaties. Als gevolg van nieuwe ontwikkelingen neemt de behoefte aan uitwisseling en combinatie van informatie alleen maar toe. We hebben daarom een standaard manier nodig voor het uitwisselen van informatie, binnen de organisatie en met derden. Daarvoor zetten we middleware architectuur op.

Sturen en Beheersen € 125.000

We gaan verder met de ontwikkellijn Sturen en Beheersen. We willen meer stuurinformatie op het realiseren van doelstellingen (kwaliteit) en het daarmee zorgdragen voor verbetering in de processen. Hiervoor is het nodig software aan te schaffen om te komen tot een samenhangend stelsel van prestatie-indicatoren.

Vernieuwing DATA opslag en infra € 210.000

In 2018 worden de servers welke wij gebruiken voor onze data opslag vervangen. Het betreft hier een periodieke vervanging. Tevens wordt de daarbij behorende infrastructuur aangepast. Dit zijn maatregelen welke bijdragen aan informatie –veiligheid, betrouwbaarheid en stabiliteit.

Vervangen OBS (Onderhoudsbeheer systeem) € 210.000

Dit is een vervolg op het project vervangen OBS van 2017. Dit betreft de vervanging van de software die we nu gebruiken.

Herinrichten restaurant € 125.000

In 2018 zal het bedrijfsrestaurant zo worden ingericht, dat het naast de reguliere functie van “restaurant”, door het aanpassen van de inrichting/indeling een multifunctionele ruimte ontstaat. Een ruimte met werk- en overlegplekken.

Bijlage F3: Overzicht lopende kredieten (bestedingen) Jaarplan 2018 (B-investeringen)

Programma/Project	Totaal Krediet kosten	Totaal Krediet subsidie	Bestedingen t/m 2016	Prognose 2017 kosten	Subsidie t/m 2016	Prognose 2017 subsidie	Bestedingen 2018	Subsidie 2018	Restant besteding 2019 e.v.	Restant subsidie 2019 e.v.
1 Toetsing primaire keningen	1.187.500	-	267.256	400.000	-	-	600.000	-	(79.756)	-
1 nHWBP project Delfzijl-Eernshaven	172.799.913	163.160.454	19.278.784	12.500.000	17.897.949	11.600.000	25.000.000	23.100.000	116.021.129	110.562.505
1 nHWBP project Lauwersmeerdijk	4.849.766	4.332.119	126.849	750.000	114.164	675.000	1.500.000	1.350.000	2.472.917	2.192.955
1 Dijkpark Garmenwilde	8.005.000	-	3.506.566	650.000	-	-	3.000.000	-	848.434	-
1 Lauwersmeer kades	11.719.466	907.500	-	600.000	-	-	3.000.000	500.000	8.119.466	407.500
1 Maatregelen keningen Noord-Willenskanaal/Reidiep	6.670.000	-	660.778	1.000.000	-	-	2.500.000	-	2.509.222	-
1 Versierken Eernskanaal kade 2015 - 2019	47.025.000	33.800.000	21.690.553	5.800.000	16.616.593	2.000.000	13.000.000	5.500.000	6.534.447	9.683.407
1 Metacrisis werken	50.000	-	37.000	-	-	-	83.000	-	(70.000)	-
2 Afroding natuurvriendelijke oevers vorige KRW-periode	3.050.000	1.000.000	1.869.660	200.000	906.782	80.000	250.000	87.500	730.340	(74.282)
2 Beekherstel Oostervortsediep (fase 3)	465.500	-	40.040	80.000	-	-	200.000	-	145.460	-
2 Kwaliteitsverbetering Paterswoldsemeer	50.000	-	-	-	-	-	50.000	-	-	-
2 Optimalisatie Visspasse Sterrebos	340.000	265.000	-	40.000	-	33.000	265.000	265.000	35.000	(33.000)
2 Pelbesluiten bodemdaling, uitbreidingsprogramma 2017-2021	100.000	100.000	-	10.000	-	10.000	90.000	90.000	-	-
2 Start vergroten gemeentelijk schapalsierzijl	350.000	-	42.955	37.000	-	-	250.000	-	20.045	-
2 Stedelijk water	50.000	-	-	-	-	-	50.000	-	-	-
2 Uitvoering Deltaprogramma Zoelwater	290.000	65.000	58.609	135.000	41.650	80.000	152.353	61.765	(55.962)	(118.614)
2 Vermindering landbouwmissies (bijdrage NZV aan DAW)	610.000	-	-	-	-	-	510.000	-	100.000	-
2 Voorbereiding en uitvoeren inrichting moeraszone Paterswoldsemeer	120.000	-	-	5.000	-	-	155.000	-	(40.000)	-
2 Voorbereiding herstel kades Schouwerzijl, Neerzijl en 2e schil	200.000	-	-	-	-	-	200.000	-	-	-
2 Voorbereiding Optimalisatie waterberging Eelder- en Peizermeden	50.000	-	-	30.000	-	-	20.000	-	-	-
2 Waterstructuurplan Stadspark	250.000	-	-	160.000	-	-	90.000	-	-	-
2 Aanpassing bodemdalinggemeentelijk Den Daal	246.719	246.719	85.261	100.000	84.570	100.000	63.000	61.000	(1.542)	749
2 Renovatie 1 stroomkoker + schuilen Cleveringshuis	3.200.000	1.600.000	-	820.000	-	410.000	855.000	427.500	1.525.000	762.500
2 Renovatie bezenegemaal Spijksterpompen	350.000	-	27.990	52.000	-	-	245.000	-	30.010	-
2 Uitbreiding gemeentelijk HD Louwes	80.000	-	-	-	-	-	80.000	-	-	-
2 Uitvoering renovatie/optimalisatie Bottegat	895.000	-	-	20.000	-	-	872.000	-	3.000	-
3 Afroding/rooizorg - persleiding Uithuizen-Uithuizenmeden	130.000	-	-	30.000	-	-	50.000	-	50.000	-
3 Onderzoek/hefjerk zuiveringen in het Westerkwartier	700.000	-	22.504	20.000	-	-	400.000	-	257.496	-
3 Plaatsen debietmeters	625.000	-	26.726	400.000	-	-	200.000	-	(1.726)	-
3 Renovatie rioolgemalen	1.700.000	-	226.187	1.424.000	-	-	50.000	-	(187)	-
3 Renovatie transportleidingen	125.000	-	-	100.000	-	-	125.000	-	(100.000)	-
3 Ce markering	550.000	-	319.127	100.000	-	-	150.000	-	(19.127)	-
3 Procesautomatisering RWZ's	1.300.000	-	38.240	650.000	-	-	440.000	-	171.760	-
3 Verenging filterpersen RWZ Garmenwilde	8.324.000	-	34.865	765.000	-	-	2.739.000	-	4.785.135	-
4 Onderzoek watersysteem, hydrologie, hoogwater/droge voeten	452.000	-	472.159	18.150	-	-	13.125	-	7.966	-
4 Groot onderhoud bruggen	3.280.000	-	1.202.014	1.650.000	-	-	287.630	-	120.356	-
5 Aanpakken op basisregistratie	100.000	-	20.934	-	-	-	80.000	-	(934)	-
5 Implementatie E-HRM	100.000	-	46.617	30.000	-	-	23.383	-	0	-
5 Verenging OBS (Orderhoudbeheer systeem)	150.000	-	-	25.000	-	-	125.000	-	-	-
	280.519.864	205.476.792	49.996.673	28.638.750	35.662.307	14.988.000	57.763.491	31.442.765	144.117.950	123.383.720

Bijlage G: Overzicht kengetallen Jaarplan 2018

Door de Unie van Waterschappen is een raamwerk ontwikkelt waarmee de financiën van een waterschap integraal in beeld kan worden gebracht. Het betreft drie aspecten: de taakuitoefening, de financiële positie en de belastingen. Onderstaande kengetallen worden zowel in de begroting als in jaarrekening opgenomen. Waar mogelijk is een vergelijking gemaakt met het landelijk gemiddelde (concept rapport Waterschapsspiegel 2017; gegevens over het jaar 2016).

1. Kwaliteit taakuitoefening (kernindicatoren Waterschapsspeil)		Waterschap Noorderzijlvest		Waterschapsspiegel 2017 (rekening 2016)	
a.	Aandeel primaire waterkeringen dat aan de veiligheidsnormen voldoet	68,0%		69,0%	
b.	Lengte van de getoetste regionale waterkeringen dat aan de normen voldoet	224 km (van 378 km)		5.737 km (van 9.295 km)	
c.	Aandeel van het beheergebied dat voldoet aan de normen ter voorkoming van wateroverlast	97,2%		99,0%	
d.	Aandeel van de meetpunten waar het oppervlaktewater voldoet aan de normen voor prioritaire en gevaarlijke stoffen	Niet bekend		53,0%	
e.	De “zuiveringsprestatie”, de mate waarin zuurstofbindende stoffen, fosfaat en nitraat uit het afvalwater worden verwijderd; stand 2016 (2015)	87,7% (85,4%)		88,0% (87,2%)	
2. Investeringsuitgaven		Jaarplan 2018	Jaarplan 2017	Jaarrapportage 2016	Waterschapsspiegel 2017
a.	Netto investeringsuitgaven	40,1 mln	28,4 mln	11,1 mln	33,1 mln
b.	EMU-saldo	-\24,3 mln	-\13,9 mln	7,8 mln	-\7,7 mln
3. Financiële positie					
a.	Netto schuld quote (vaste en vlottende schulden-vorderingen/totale opbrengsten) (definitie Unie)	Geen balans	Geen balans	251%	244%
b.	Netto schuld quote (vaste leningen/belastingopbrengsten) (definitie Waterschapsspeil)	284% (1/1/2018)	255% (1/1/2017)	258%	254%
c.	Rentegevoeligheid (effect 1% hogere rente over het financieringstekort)	0,7 mln	0,7 mln	n.v.t.	n.v.t.
d.	Weerstandvermogen (capaciteit/benodigd)	3,3	2,2	3,1	3,3
e.	Saldo van baten en lasten (resultaat voor bestemming)	-\0,6 mln	-\0,8 mln	3,3 mln	n.v.t.
f.	Kapitaallasten als percentage van de totale kosten (afschrijving en externe rente/totaal lasten)	30,1%	28,9%	28,3%	26,9%
4. Lastenontwikkeling			Jaarplan 2018	Jaarplan 2017	Waterschapsspiegel 2017 (belasting 2017)
a. Realisatie afspraak Bestuursakkoord Water			Zie paragraaf 3.3 van het jaarplan		
b. Hoogte lastendruk meerpersoonshuishouden met eigen woning in vergelijking met landelijk gemiddelde			€ 375	€ 369	€ 320
c. Stijging lastendruk meerpersoonshuishouden met eigen woning in vergelijking met landelijk gemiddelde			1,6% (t.o.v 2017)	0,2% (t.o.v 2016)	1,3% (t.o.v 2016)
d. Hoogte lastendruk agrarische bedrijven in vergelijking met landelijk gemiddelde			€ 3.001	€ 2.818	€ 2.955
e. Stijging lastendruk agrarische bedrijven in vergelijking met landelijk gemiddelde			6,5% (t.o.v. 2017)	3,1% (t.o.v. 2016)	2,0% (t.o.v. 2016)